

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Maanmittaustekniikan koulutusohjelma

Anna-Leena Rintala

Alueellisen kehittämisen visualisointi ja vuorovaikutus

Insinööriyö 16.02.2009

Ohjaaja: johtaja Tapio Maljonen
Ohjaava opettaja: lehtori Juhani Nippala

Alkusanat

Tämä insinöörityö on tehty Metropolia Ammattikorkeakoulun maanmittaustekniikan koulutusohjelmassa. Opinnäytetyö on tehty Vantaan kaupungin toimeksiannosta vuoden 2008 lokakuun ja vuoden 2009 helmikuun välisenä aikana. Insinöörityön ohjaajana toimii johtaja Tapio Maljonen Vantaan kaupungilta ja ohjaavana opettajana toimii lehtori Juhani Nippala Metropolia Ammattikorkeakoulusta. Edellä mainittujen lisäksi haluan kiittää kaikkia niitä, jotka ovat opastaneet ja tukeneet minua insinöörityötä tehdessäni.

16.02.2009

Anna-Leena Rintala

Tekijä	Anna-Leena Rintala
Otsikko	Alueellisen kehittämisen visualisointi ja vuorovaikutus
Sivumäärä	66 sivua
Koulutusohjelma	maanmittaustekniikka
Tutkinto	insinööri (AMK)
Ohjaaja	johtaja Tapio Maljonen
Ohjaava opettaja	lehtori Juhani Nippala
<p>Tämän insinööriön tavoitteena on selvittää erilaisia keinoja alueellisen kehittämistoiminnan visualisointiin ja kehittää Vantaan kaupungin alueellisen kehittämistoiminnan visualisointikeinoja. Alueellinen kehittämistoiminta rajataan tässä työssä koskemaan yleiskaavoitusta ja palveluverkostoa. Kehittämiskohteeksi tähän insinööriöhön on valittu Koivukylän suuralue Vantaalta. Insinööriössä perehdytään myös Vantaan kaupungin organisaation rakenteeseen, aluetoimintaan sekä olemassa oleviin visualisoinnin keinoihin. Työ on osa Koivukylän kehittämisprojektia.</p> <p>Vantaan kaupungin olemassa olevia alueellisen visualisoinnin keinoja selvitettiin haastattelemalla kaupungin henkilöstöä ja tutkimalla Vantaan kaupungin internetsivuja, intranetsivuja sekä Korso-Koivukylän alueportaali Nettilaa. Visualisointikeinojen kehittämistä ja eri vaihtoehtoja selvitettiin pääasiassa verkkotyöskentelynä. Selvitystyötä tehdessä oltiin yhteydessä myös alan yrityksiin. Erilaisia visualisointikeinoja selvitettiin pääasiassa tutkimalla muiden suurimpien kaupunkien aluekehittämisen visualisointikeinoja ja aluetyötä yleensä.</p> <p>Tässä insinööriössä tehtyjen selvitysten pohjalta voidaan todeta, että alueellinen toiminta ja sen kehittäminen on kehittynyt huomasti Vantaalla ja edistystä on tulossa myös jatkossa. Alueellisen kehittämistoiminnan visualisointi on kuitenkin vielä melko vähäistä tai ainakin vaatii paljon kehittämistyötä. Tietoa on paljon saatavilla, mutta tiedon saatavuuden helpoksi ja ymmärrettäväksi tekeminen vaatii nykyisten visualisointikeinojen kehittämistä ja julkaisumedioiden monipuolistamista. Visualisointia kehitettäessä on myös tärkeää tehdä alueen toimijat tietoisiksi niistä medioista, joista tietoa kehittämistoiminnasta on saatavilla.</p> <p>Tässä insinööriössä tehty selvitys alueellisen kehittämistoiminnan visualisointikeinoista antaa vaihtoehtoja uusien keinojen käyttöönottamiselle Vantaan kaupungin organisaatiossa, erityisesti aluetoiminnassa.</p>	
Hakusanat	alueellinen yhteistyö, alueellinen identiteetti, paikallisuus, aluekehitys, aluetyö, visualisointi, kuvallinen viestintä

Author Title	Anna-Leena Rintala Visualization and interaction of regional developing
Number of Pages Date	66 16 February 2009
Degree Programme	Land Surveying -technology
Degree	Bachelor of Engineering
Instructor Supervisor	Tapio Maljonen, Administrator Juhani Nippala, Principal Lecturer
<p>The goal of this thesis is to find out different ways to visualize regional development and generate the present ways of visualization in city of Vantaa. Regional development is defined to stand for planning of land use and services. In this study the region of Koivukylä in the city of Vantaa was chosen for the target area of development. This thesis also introduces the structural organization of Vantaa city, local activity and the present ways of visualization. This thesis is a part of development project of Koivukylä.</p> <p>Present ways of visualization and new possibilities were found out by interviewing the personnel of Vantaa city and some companies as well as exploring internet. Different ways to visualisize regional development were found out mainly by studying other cities' methods and regional work general.</p> <p>Based on the results of this study it seems that regional activity and developing has improved in Vantaa. Also, more progression seems to lie ahead. Visualization of regional development is still quite modest and should be developed. There is a lot of information available, but making it easier to access and understand requires better methods of visualization and more diverse publication media.</p> <p>The different methods of developing visualization presented in this study give several options for the city of Vantaa to improve its regional development.</p>	
Keywords	regional cooperation, regional identity, stationary, regional development, regional work, visualization, figurative communication

Sisällys

Alkusanat

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	8
2	Kaupungin organisaatio	10
2.1	Kaupungin tehtävät	10
2.2	Vantaan kaupungin organisaatio ja päätöksen teko	11
2.2.1	Kaupunginvaltuusto	11
2.2.2	Kaupunginhallitus	12
2.2.3	Lautakunnat.....	12
2.2.4	Aluetoimikunnat.....	12
3	Alueellinen toiminta Vantaalla.....	15
3.1	Aluetoiminnan historia.....	15
3.2	Aluetoiminnan tulevaisuus.....	15
4	Paikallinen viestintä ja osallistuminen	17
4.1	Paikallinen viestintä	17
4.2	Metodikortisto	19
4.3	Yleiskaavoitus	20
4.4	Osallistumismenetelmiä yleiskaavoituksessa	20
4.4.1	Kuulutus	21
4.4.2	Kaavan nähtävillä pitäminen.....	22
4.4.3	Internet	22
4.4.4	Yleisötilaisuus	23
4.4.5	Lausunnot.....	23
4.5	Palveluinformointi	23
5	Nykyiset alueellisen kehittämisen visualisoinnin keinot Vantaalla ..	25
5.1	Vantaan kaupungin internetsivut	25
5.2	Vantaan kartta- ja paikkatietopalvelu SpatialWeb 5.....	25
5.3	Kuvapankki	27

5.4	Korso-Koivukylän alueportaali Nettila	28
5.5	Paikallislehti	29
5.6	Aloitelaatikko	29
6	Alueellisen kehittämisen visualisointimahdollisuuksia.....	30
6.1	Paikkatietotekniikka paikkatiedon visualisoijana	30
6.2	Osallistuva paikkatieto eli pehmoGIS.....	31
6.2.1	Suunnittelu ja pehmoGIS	32
6.2.2	Tutkimus ja pehmoGIS	33
6.3	Maankäytön visualisointikeinot kaupunginosakohtaisesti.....	34
6.3.1	Osallisuus ja osallistuminen.....	34
6.3.2	Hankesivusto	35
6.3.3	Kaavakartat	36
6.3.4	3D-visualisointi	37
6.3.4.1	Animaatio.....	37
6.3.4.2	Virtuaalimalli	37
6.3.4.3	Still-kuvat.....	38
6.3.5	Teemakartat.....	39
6.3.6	Ortokuvat	40
6.3.7	Valokuvat	41
6.4	Kaupunginosan palveluiden kehittäminen	42
6.4.1	Palveluverkoston kehittäminen Vantaalla.....	42
6.4.2	Palvelujen saavutettavuus	43
6.4.3	Palveluverkoston visualisointi	44
6.4.3.1	Palveluverkoston esittäminen.....	45
6.4.3.2	Palvelujen kehittämisen visualisointi.....	46
7	Koivukylän suuralue	48
7.1	Yleistä	48
7.2	Vantaan strategiset tavoitteet	48
7.3	Kehittämisprojekti.....	49
7.4	Palveluverkkojen kehittämisselvitys.....	50
7.5	Yleiskaava	50

8	Toimenpide-ehdotuksia Koivukylän suuralueen kehittämistoiminnan visualisoinnin edistämiseksi.....	52
8.1	Aluetoimikunnat.....	52
8.2	Asukasillat.....	53
8.3	Yhteispalvelupisteet	54
8.4	Alueportaali.....	54
8.4.1	Kehittämishankesivusto	55
8.4.2	Paikallistietokartta.....	56
8.4.3	Kommenttikartta	56
8.4.4	Koivukylän kuvapankki	57
8.5	Koivukylä-tietopaketti.....	57
9	Alueellisen kehittämisen visualisoinnin haasteet.....	58
10	Yhteenveto.....	59
	Lähteet.....	61
	Liitteet	
	Liite 1: Aiheeseen liittyviä internetsivuja	65

1 Johdanto

Alueellisella kehittämisellä tarkoitetaan tietyllä alueella toteutettavia uudistuksia ja muutoksia esimerkiksi maankäytössä, rakentamisessa tai palveluverkostossa. Vaikka tässä opinnäytetyössä käsitellään alueellista kehittämistä pääasiassa maankäytön suunnittelun ja palveluverkoston osalta, alueellista kehittämistä on myös alueen järjestöjen toiminnan mahdollistaminen ja ylläpitäminen sekä asukastoiminnan mahdollistaminen esimerkiksi asukastiloja ylläpitämällä.

Tämän insinööriyön tavoitteena on selvittää erilaisia keinoja Vantaan kaupungin kaupunginosien kehittämistoiminnan visualisointiin. Alueellista kehittämistoimintaa tarkastellaan yleiskaavoituksen ja palveluverkoston osalta. Työssä käsitellään erityisesti erilaisia sähköisiä visualisoinnin keinoja, kuten pehmoGIS-menetelmiä, hankesivustoja, alueportaaleja, karttapalveluja ja 3D-mallintamisen keinoja. Työssä pohditaan myös eri menetelmien käyttökelpoisuutta eri tilanteissa.

Vantaan kaupungin nykyinen suuraluejako on otettu käyttöön vuonna 2007. Suuralueita on yhteensä seitsemän. Jokaisella suuralueella toimii vuoden 2009 alusta oma aluetoimikunta. Aluetoimikunta on yksi alueen toimijoista. Muita toimijoita ovat muun muassa viranhaltijat, luottamushenkilöt, yritykset ja asukkaat. Yhteistoiminta ja yhteisöllisyys edellyttävät hyviä ja monipuolisia visualisoinnin keinoja osallisuuden ja vuorovaikutuksen mahdollistamiseksi alueen eri toimijoiden välillä.

Kehittämistoiminnan visualisointikeinojen parantamisella pyritään edistämään toimijoiden mahdollisuutta osallistua alueensa kehittämiseen, parantamaan vuorovaikutusta alueen toimijoiden sekä toimijoiden ja päättäjien välillä, vahvistamaan alueen asukkaiden identiteettiä ja luomaan visualisoinnin kautta alueesta positiivinen kuva myös alueen ulkopuolisille toimijoille.

Tämä insinööriyö on tehty Vantaan kaupungin toimeksiantona osana Koivukylän kehittämisprojektia. Insinööriyön tarkoitus on tuoda alueellisen kehittämisen

visualisointiin erilaisia vaihtoehtoja, joita kaupunki voi ottaa käyttöön ja kehittää aluetoiminnassaan.

2 Kaupungin organisaatio

2.1 Kaupungin tehtävät

Kuntalaki (365/1995) määrittelee kaupungin tehtävät seuraavasti:

”Kunta hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa ja sille laissa säädetyt tehtävät. Kunnille ei saa antaa uusia tehtäviä tai velvollisuuksia taikka ottaa pois tehtäviä tai oikeuksia muuten kuin säätämällä siitä lailla.

Kunta voi sopimuksen nojalla ottaa hoitaakseen muitakin kuin itsehallintoonsa kuuluvia julkisia tehtäviä.

Kunta hoitaa sille laissa säädetyt tehtävät itse tai yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa. Tehtävien hoidon edellyttämiä palveluja kunta voi hankkia myös muilta palvelujen tuottajilta.”

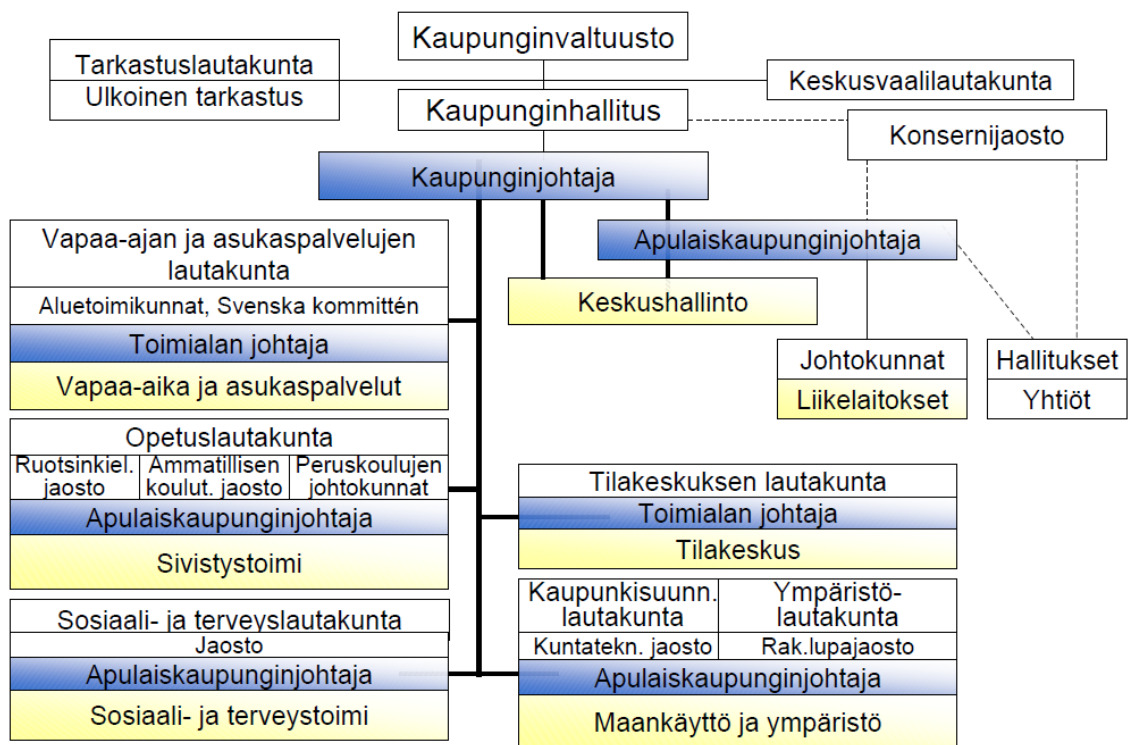
Kunnan tehtäviä ovat muun muassa

- sosiaali- ja terveystalvelut,
- lastenhoito,
- päivähoito,
- peruskoulut,
- ympäristöterveydenhuolto,
- vapaa-aika- ja kulttuuripalvelut,
- matkailun tukeminen,
- suunnittelu- ja rakennustarkastus,
- veden, lämmön ja sähkön jakelu,
- viemärointi ja puhtaanapito,
- palontorjunta,
- joukkoliikenne (suuret kunnat) sekä
- satamat.

(Kunnallishallinto pohjoismaissa 2007.)

2.2 Vantaan kaupungin organisaatio ja päätöksen teko

Kunnallinen päätösvalta perustuu kuntien edustukselliseen demokratiaan, jolloin asukkaat valitsevat kuntavaaleissa ylimmän päättävän elimen, valtuuston. Muita kunnallisia luottamuselimiä ovat kunnan hallitus, lautakunnat, johtokunnat ja toimikunnat. Kunnan organisaatio vaihtelee kunnittain, mutta pakollisia elimiä ovat kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, tarkastuslautakunta ja tietyt erityistoimialojen elimet, kuten kaksikielisen kunnan opetushallinto. (Kunnallishallinto pohjoismaissa 2007.) Kuvasta 1 selviää Vantaan kaupungin organisaatiomalli.

Kuva 1. Vantaan kaupungin organisaatio 1.1.2009 (Vantaan kaupunki 2009).

2.2.1 Kaupunginvaltuusto

Vantaan kaupungin ylintä päätösvaltaa käyttää kaupunginvaltuusto. Kaupunginvaltuuston 67 jäsentä valitaan joka neljäs vuosi järjestettävillä kunnallisvaaleilla. Valtuusto valitsee luottamushenkilöt kaupunginhallitukseen, lautakuntiin ja aluetoimikuntiin sekä ruotsinkieliseen Svenska kommittén -nimiseen toimikuntaan. (Päätöksenteko 2009.)

Valtuusto päättää muun muassa kunnan toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista, kunnan hallinnon järjestämisestä, talouden ja rahoituksen perusteista sekä talousarvioista, johtavien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden valinnasta muihin kunnallisiin toimielimiin, veroprosentista, kiinteistöveroprosentista, eri maksujen perusteista ja takaussitoumuksista, yleiskaavasta, asemakaavasta ja eri aluepoliittisista ohjelmista. (Kunnallishallinto pohjoismaissa 2007.)

2.2.2 Kaupunginhallitus

Kaupunginhallitus huolehtii kaupungin johtamisesta ja kehittämisestä valtuuston asettamien tavoitteiden, suunnitelmien ja päätösten mukaisesti. Kaupunginhallituksella on konsernijaosto (Päätöksenteko 2009). Kaupunginvaltuusto valitsee kunnanhallituksen jäsenet ja määrittelee toimikauden (Kunnallishallinto pohjoismaissa 2007).

2.2.3 Lautakunnat

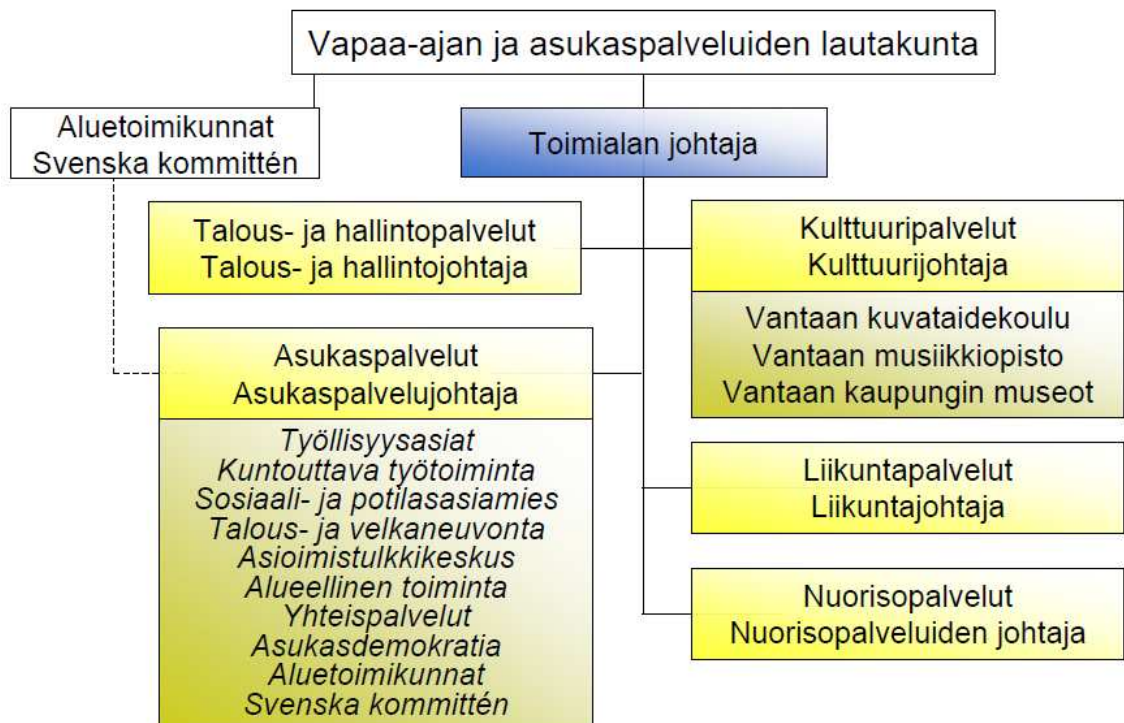
Vantaan kaupungin organisaatiossa on yhdeksän lautakuntaa: tarkastuslautakunta, asukaspalvelulautakunta, keskusvaalilautakunta, opetuslautakunta, vapaa-ajan lautakunta, kaupunkisuunnittelulautakunta, ympäristölautakunta, sosiaali- ja terveyslautakunta sekä tilakeskuksen lautakunta. Eräillä lautakunnilla on jaostoja. Tarkastuslautakunta on suoraan valtuuston alainen, mutta muut lautakunnat ovat kaupunginhallituksen alaisia (Päätöksenteko 2009). Valtuuston valitsemat lautakunnat vastaavat kuntien varsinaisesta palvelutuotannosta (Kunnallishallinto pohjoismaissa 2007).

2.2.4 Aluetoimikunnat

Aluetoimikunnat edistävät oman alueensa asukkaiden hyvinvointia, kestävästä kehitystä ja osallistumismahdollisuuksia. Aluetoimikuntia on seitsemän: Aviapoliksen, Hakunilan, Koivukylän, Korson, Martinlaakson, Myyrmäen ja Tikkurilan aluetoimikunnat. Aluetoimikuntien toimialueet ovat nykyisen suuraluejaon mukaiset.

Lisäksi kaupungissa toimii aluetoimikuntaan rinnastettavana toimielimenä Svenska kommittén, jonka toimialue on koko kaupunki. (Päätöksenteko 2009.)

Aluetoimikunta toimii vuorovaikutuksessa alueen asukkaiden ja yhteisöjen kanssa. Aluetoimikunnan työskentelyä ohjaa ja koordinoi asukaspalvelulautakunta. (Kuva 2) Kaupungin valtuusto valitsee aluetoimikunnan jäsenet, joita on kerrallaan vähintään yhdeksän ja yhtä monta henkilökohtaista varajäsentä yhdeksi kaupungin valtuuston toimikaudeksi kerrallaan. (Koivukylän aluetoimikunta –esite.)

Kuva 2. Vapaa-ajan ja asukaspalveluiden toimiala 2009 (Vantaan kaupunki 2009).

Aluetoimikunnan tehtäviä ovat

- alueen yhdyskuntarakenteen, väestön elinolojen sekä palveluiden tilan ja kehittymisen seuranta ja arviointi
- toimiminen asukkaiden ja heitä edustavien yhteisöjen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi
- huolehtiminen siitä, että asukkaat saavat riittävästi tietoa alueesta ja sen olosuhteista

- lausuntojen antaminen tarvittaessa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen osallistumis- ja arviointisuunnitelman riittävydestä sekä
- aloitteiden tekeminen ja lausuntojen antaminen eri viranomaisille tai muille tahoille tärkeiksi katsomissaan aluetta koskevissa asioissa.

Aluetoimikunnan käyttöön on myönnetty alueraha, jonka käytöstä aluetoimikunta päättää asukaspalvelulautakunnan hyväksymien perusteiden mukaisesti. Aluerahalla tuetaan alueellisia hankkeita ja tapahtumia, jotka edistävät alueen asukkaiden hyvinvointia ja kestävästä kehitystä tai lisäävät asukkaiden osallistumismahdollisuuksia, parantavat tiedon välittymistä asukkaiden ja kaupungin toimielinten välillä ja edistävät alueen myönteistä kehittymistä. (Koivukylän aluetoimikunta –esite.)

3 Alueellinen toiminta Vantaalla

3.1 Alue toiminnan historia

Varsinainen alue toimikuntatyö käynnistettiin Vantaalla vuonna 2001. Vantaalla on kuitenkin järjestetty alueperustaista osallistumista jo 1990-luvulla alueellisten kehittämistoimikuntien kautta. Niiden perustaminen ja toiminta liittyi kiinteästi vuonna 1991 muodostettuihin sosiaali- ja terveydenhuollon viiteen palvelualueisiin. Ennen vuotta 1993 kehittämistoimikunnat käsittelivät vain alueellisia kaavoitusasioita, mutta vuoden 1993 jälkeen ne muutettiin toimialaltaan yleiseksi. Vuonna 2000 kaupungin hallitus päätti muuttaa kehittämistoimikunnat alue toimikunniksi. Uusissa alue toimikunnissa osallisuuskysymysten merkitystä painotettiin jo alue toimikuntien johtosäännössä. Muita muutoksia olivat alueraha sekä muutokset toimikunnan jäsenistöä ja jäsenvalintaa koskevissa seikoissa. Asukaspalvelulautakunta aloitti toimintansa vuonna 2004, ja siitä lähtien alue toimikuntien koordinointi on kuulunut sille. (Ahokas 2008: 8–9.)

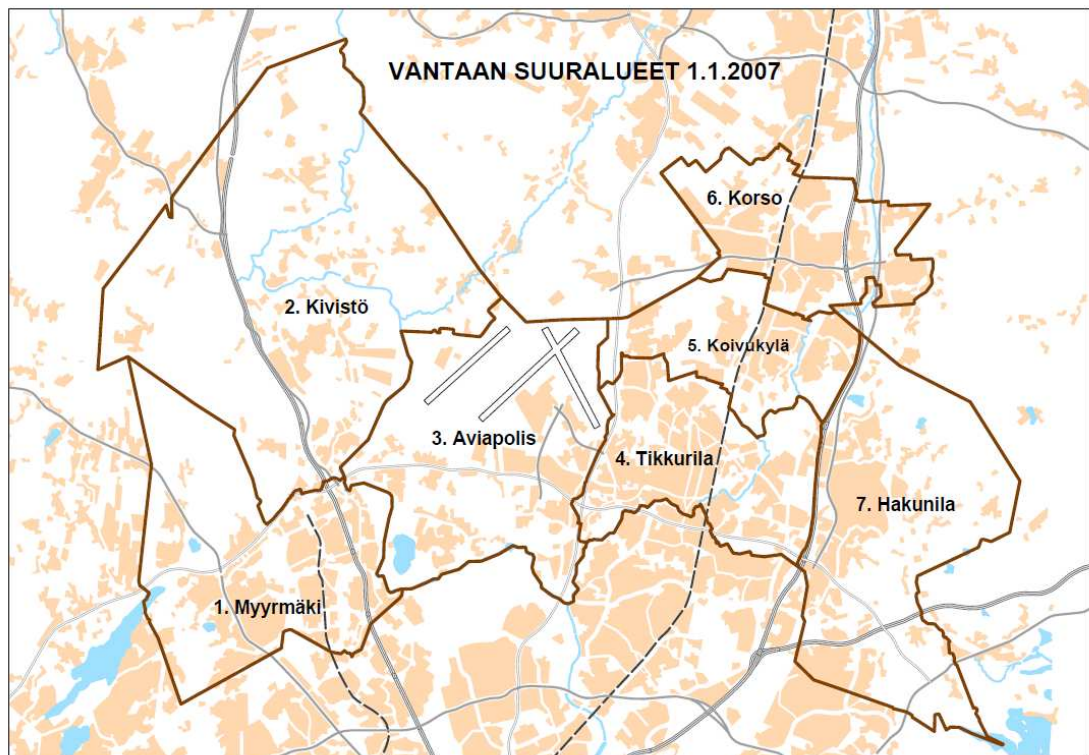
3.2 Alue toiminnan tulevaisuus

Vantaan kaupunginvaltuuston sitova tavoite vuodelle 2008 on Vantaan alueellisen toimintamallin uudistaminen ja vantaalaisten osallisuuden vahvistaminen.

Vuoden 2007 alusta Vantaan kaupungissa on otettu käyttöön uusi suuraluejako. Suuralueita on yhteensä seitsemän: Myyrmäki, Kivistö, Aviapolis, Tikkurila, Koivukylä, Korso ja Hakunila (kuva 3). Vuoden 2009 alusta jokaisella suuralueella toimii oma alue toimikunta, jolloin alue toimikuntien määrä lisääntyy kuudesta seitsemään.

Vantaan nykyisen alue toimikuntatyön on koettu kärsivän vähäisestä päätös- ja vaikutusvallasta. Alue toimikuntien toimintaa aiotaan kehittää siten, että niiden rooli osallisuuden ja paikallisdemokratian väylänä vahvistuu.

Suunnitelmien mukaan jokainen aluetoimikunta saisi oman aluekoordinaattorin, joka työskentelee kullakin suuralueella, jolloin koordinaattori olisi helpoimmin asukkaiden tavoitettavissa. Koordinaattorin tehtävä olisi seurata kaupungin päätöksentekoa oman alueensa näkökulmasta, vastata alueellisesta tiedottamisesta sekä kaikille avointen kokousten ja informaatiotilaisuuksien järjestämisestä. Aluetta koskevat esitykset tuotaisiin aluetoimikunnan käsiteltäväksi. Aluetoimikuntien puheenjohtajiksi valittaisiin kaupungin valtuutettuja tai varavaltuutettuja ja kaupungin viranhaltijoiden aluetiimit tukisivat aluetyötä. Aluetoimikunnat pitävät kokouksia päättämääräisinä aikoina, ja kokouksen yhteydessä järjestettävä informaatio-osuus on avoin kaikille kuntalaisille. (Koivukylän kehittämistyöryhmän väliraportti 2008.)

Kuva 3. Vantaan suuralueet 1.1.2007 (Vantaan suuralueet 2007).

4 Paikallinen viestintä ja osallistuminen

4.1 Paikallinen viestintä

Alueen toimijoiden välillä tapahtuu monenlaista vuorovaikutusta, sekä seudullista että paikallista. Eri tilanteita, toimijoita ja tarpeita palvelevat erilaiset vuorovaikutuksen menetelmät. Vuorovaikutuksen tai osallistumisen tapana ei voi pitää ainoastaan yhtä menetelmää, vaan sopivan löytäminen oikeaan tilanteeseen on tärkeä osa tavoitteiden saavuttamista. (Pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelma 2005–2007.)

Alueverkosto koostuu yhdistyksistä, aluetta suunnittelevista viranhaltijoista ja luottamushenkilöistä sekä yrityksistä ja aktiivisista asukkaista, jotka ovat kaikki alueen toimijoita. Erilaisia vuorovaikutuksen keinoja alueiden toimijoiden välillä ovat muun muassa seuraavat:

- aluefoorumi
- aluetoimikunnat
- kohtaamispaikka
- koordinointi
- kotisivut ja paikallislehti
- palautejärjestelmä
- resurssit
- tapahtumat
- työkalupakki.

Aluefoorumi on kaikille alueen toimijoille avoin keskustelutilaisuus. Tilaisuuden aihepiirit ovat ajankohtaisia teemoja ja alueella syntyneitä keskusteluaiheita. Aluefoorumin järjestäjä voi olla esimerkiksi aktiivinen alueyhdistys tai kaupunki. Tilaisuuden tarkoituksena on koota yhteen alueen toimijat keskustelemaan alueen asioista.

Aluetoimikunta on suljettu alueen toimijoista koottu ryhmä, jonka jäsenet on valittu yhteisesti sovituin periaattein. Vantaan aluetoimikunnista kerrotaan tarkemmin luvussa 2.2.4.

Kohtaamispaikat ovat alueen fyysisiä tiloja, joissa alueen toimijat voivat kohdata virallisissa ja epävirallisissa yhteyksissä. Kohtaamispaikan tapahtumia voivat olla vaikkapa viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden säännölliset vierailut ja alueen toimijoiden järjestämät tapahtumat. Fyysiset kohtaamispaikat toimivat yhtenä tiedon välittämisen kanavana ja yhteisöllisyyden kehittäjänä.

Koordinoinnilla tarkoitetaan vuorovaikutusprosessin avaamista ja vastaamista prosessin toteutumisesta. Koordinoinnista huolehtimiseen voidaan palkata esimerkiksi erillinen koordinaattori.

Kotisivut ja lehti ovat kanava tiedottaa ajankohtaisista asioista sekä alueellisesta toiminnasta. Ne voivat olla yhdistysten tai kaupungin ylläpitämiä ja julkaisemia. Kaupunginosilla voi olla myös oma lehti ja kotisivut. Paikallisista lehdistä ja kotisivuilta voi saada tietoa esimerkiksi vaikutusmahdollisuuksista, tapahtumista, alueen kehittämishankkeista ja aluetoimijoista. Näiden kautta asukas voi osallistua alueelliseen kehittämiseen esimerkiksi keskustelupalstoilla. Kotisivut toimivat myös alueen ikkunana ja mainoksena ulospäin. (Pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelma 2005–2007)

Palautejärjestelmä on kokonaisuus, joka muodostuu palautekanavista, palautteen antamisesta ja käsittelystä sekä palautteeseen reagoimisesta. Palautteella tulee olla vaikutusta päätöksentekoon. Järjestelmä on merkittävä yhteydenpidon kanava yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin välisessä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutus asukkaiden ja kaupungin hallinnon välillä edellyttää henkisiä ja taloudellisia resursseja. Panostuksen riittävyyden lisäksi tärkeää on panosten kohdistaminen.

Tapahtumat ovat alueella järjestettäviä vapaamuotoisia tilaisuuksia, joissa alueen toimijat voivat kohdata ja vaihtaa informaatiota sekä kerätä näkemyksiä asukkailta. Tällaisia tapahtumia ovat esimerkiksi messut ja markkinat.

Vuorovaikutuksen työkalupakki auttaa oikean menetelmän etsimisessä ja alueellisen yhteistyön muodon valinnassa, jotka ovat olennainen osa alueellisen tiedon keräämistä. Työkalupakin sisältö koostuu muun muassa tässä kappaleessa aiemmin esitellyistä vuorovaikutuksen keinoista. Oikean työkalun valinta tietyssä tilanteessa vaikuttaa tavoitteen saavuttamiseen. (Toimivan vuorovaikutuksen elementtejä 2008.)

4.2 Metodikortisto

Suunnittelua ja ympäristön tutkimusta varten on olemassa Teknillisen korkeakoulun Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen (YTK) julkaisema metodikortisto, jonka avulla voidaan valita sopiva osallistumis- ja tutkimusmenetelmä kuhunkin tilanteeseen.

Metodikortisto koostuu 19:stä eri menetelmästä, jotka ovat

- aistikävely
- ympäristöelämäkerran analyysi (topoanalyysi)
- semanttinen differentiaali
- kyselylomake
- haastattelut
- käyttäytymisen kartoitus (observointi)
- tarrakartta
- kognitiivinen kartoitus
- kävelykierros eli ohjattu kävelyretki alueella
- tulevaisuusverstaas
- piirtäminen suunnittelijan ja maallikon viestintävälineenä
- suunnittelua internetin avulla
- pienoismallin rakentaminen
- SWOT-analyysi
- portfolio arviointimenetelmänä

- elvyttävyyden mittari
- suunnittelutyöpaja
- fyysisten jälkien kartoitus ja
- kuvat kartan lukemisen apuvälineenä.

(Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus 2005.)

4.3 Yleiskaavoitus

Yleiskaava on yleispiirteisesti laadittu suunnitelma kaupungin yhdyskuntarakenteen, maankäytön ja liikenneverkon sijoittumisen ohjaamisen. Yleiskaavassa varataan alueita esimerkiksi asumisen, työpaikkojen, liikenteen, luonnonsuojelun ja virkistyksen tarpeisiin. Yleiskaavan dokumentteihin kuuluvat kaavakartta, kaavamerkinnot ja -määräykset sekä kaavaselostus. Yleiskaavan laadintaa ohjaa maakuntakaava. Yleiskaava ohjaa vastaavasti yksityiskohtaisempien asemakaavojen laadintaa. Asemakaavassa ratkaistaan esimerkiksi asuntoalueiden sisäinen katuverkko, tonttien tarkka maankäyttömuoto, rakennusoikeudet ja kerrokorkeudet. (Yleiskaavoitus 2008.)

4.4 Osallistumismenetelmiä yleiskaavoituksessa

Osallistumismenetelmien runkona ovat lakisääteinen tiedottaminen, kaavan nähtävillä pitäminen, mielipiteiden kokoaminen ja lausunnot sekä viranomaisneuvottelut merkittävässä kaavahankkeissa. Hyvän vuoropuhelun aikaansaaminen edellyttää kuitenkin yleensä myös muiden osallistumismenetelmien käyttöä. Osallistumismenetelmiä on useita. Ne voidaan jakaa tiedottamista, tiedonhankintaa, vuoropuhelua ja yhteistyötä palveleviin menetelmiin (taulukko 1).

Osallistumisen tehtävät painottuvat kaavoituksen eri vaiheissa eri tavoin. Aloitusvaiheessa painottuu tiedottaminen ja tiedonhankinta, kun taas valmisteluvaiheessa painottuu vuoropuhelu kaavan tavoitteita ja kaavaratkaisun periaatteita käsiteltäessä. Osallistumismenetelmät tulee miettiä kaavakohtaisesti. Erityisesti merkittävässä kaavahankkeissa useiden menetelmien käyttö on suotavaa erityyppisten osallisryhmien osallistamiseksi. Osallistumismenetelmien valinta on myös resurssikysymys, sillä menetelmät vaativat työpanosta, aikaa, rahaa ja osaamista.

Yleisimpiä osallistumismenetelmiä ovat

- kuulutus
- kaavan nähtävillä pitäminen
- Internet
- yleisötilaisuus
- lausunto

(Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa 2007: 32–33.)

Taulukko 1. Kaavoituksen osallistumismenetelmiä (Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa 2007: 32–33).

<p>TIEDOTTAMINEN</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kunnan ilmoitus (kuulutus) - Kirje - Tiedote - Esite - Kaavan nähtävillä pitäminen - Näyttely - Lehdistötiedote ja tiedotustilaisuus - Internet tiedottamisessa 	<p>TIEDONHANKINTA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Palautelomake - Kysely - Palaute ja kysely internetissä - Haastattelu - Lausunto
<p>VUOROPUHELU</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yleisötilaisuus - Suunnitteluvastaanotto ja näyttelypäivystys - Tulevaisuusverstaas - Suunnittelupaja - Kävelykierros - Mielikuvakartta tai kognitiivinen kartta - Tarrakartta - Keskusteluryhmä internetissä - Seminaari ja paneelikeskustelu - Kokousvierailu 	<p>YHTEISTYÖ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyöryhmä - Neuvottelu - Alueellinen yhteistyö

4.4.1 Kuulutus

Kunnan virallinen ilmoitus eli kuulutus on tiedotus kaavoituksen vireille tulosta, tilaisuudesta mielipiteen esittämiseen, kaavaehdotuksen näytteille asettamisesta sekä kaavan hyväksymisestä ja voimaantulosta. Kuulutus saatetaan tiedoksi julkaisemalla se kunnan virallisella ilmoitustaululla sekä tarpeen vaatiessa muulla kunnan päättämällä

tavalla, kuten sanomalehti-ilmoituksena paikallisessa lehdessä tai Internetissä. (Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa 2007: 56–57.)

4.4.2 Kaavan nähtävillä pitäminen

Kaavan nähtävillä asettaminen on lakisääteinen menettely. Osallisilla ja kuntalaisilla on tällöin tilaisuus tutustua laadittavaan kaavaan. Nähtävillä asetetaan viralliset kaava-asiakirjat: kaavakartta, -merkinnät ja -määräykset sekä kaavaselostus tutustumista varten. Nähtävillä asetetaan yleensä myös kaavaluonnos ja kaavan valmisteluaineisto. Kaava-asiakirjoihin tutustumista helpottavat havainnollistavat kuvat ja teemakartat. Kaavaehdotus pidetään aina tietty aika julkisesti nähtävillä. Yleisin paikka pitää kaava-aineistoa esillä on kunnanvirasto ja kunnan internetsivut. Kunnanvirastossa etuna on se, että kävijöille on mahdollisuus järjestää samalla kaavan valmistelijoiden tapaaminen. Osallisten kannalta luontevin paikka nähtävillä pitämiseen olisi kuitenkin suunnittelualueen lähistöllä sijaitseva koulu, kirjasto tai monitoimitalo. Tällöin tapaaminen kaavan valmistelijan kanssa ei olisi kuitenkaan yhtä helposti järjestettävissä. Nähtävillä pitämisen yhteydessä tiedotetaan mahdollisuudesta mielipiteen antamiseen. (Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa 2007: 58.)

4.4.3 Internet

Internetin etuina tiedottamisessa ovat nopeus ja monipuolisuus. Internetin merkitys kaavoituksen tiedottamisessa kasvaa nopeasti ja myös lainsäädäntö edellyttää sähköistä tiedottamista. Kunnan verkkosivuilla kaavoituksesta voidaan tiedottaa monipuolisesti. Siellä julkaistaan yleensä myös kaavoituskatsaus, vireillä olevien kaavojen osallistumis- ja arviointisuunnitelmat, nähtävillä olevien kaavojen valmisteluaineistot ja kutsut yleisötilaisuuksiin. Jollain kunnilla on verkkosivuillaan arkistoituna voimassa olevat kaavat. Kaavahankkeille voidaan perustaa myös omat verkkosivut, joissa kerrotaan suunnitelmien etenemisestä, osallistumistilaisuuksista ja saadusta palautteesta sekä tarjotaan mahdollisuus palautteen antamiseen sähköisesti. (Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa 2007: 60–61.)

4.4.4 Yleisötilaisuus

Yleisötilaisuus mahdollistaa laajan osallistujajoukon osallistamisen. Se on toimiva keino tiedottamiseen, suunnitelmien esittelyyn ja keskusteluun. Suurissa yleisötilaisuuksissa keskustelun aikaansaaminen edellyttää ryhmätyöskentelyä. Yleisötilaisuuden toteuttamistapa riippuu tilaisuuden tavoitteesta. Toteuttamistapaan vaikuttaa myös suunnitteluvaihe, osallistujamäärä ja hankkeen konfliktiherkkyys. Yleisötilaisuudet ovat avoimia kaikille kiinnostuneille ja niihin voidaan kutsua myös muita erillisiä tahoja, kuten yhdistysten tai viranomaisten edustajia. Yleisötilaisuudessa tulisi olla myös mahdollisuus kirjallisen palautteen antamiseen ja jakaa hankkeeseen liittyvää materiaalia. Yleisötilaisuus voi olla esittelyn ja kommentoinnin yhdistelmä, joka soveltuu parhaiten tiedottamiseen, avoimet ovet -tilaisuus, joka sopii keskusteluun yksityiskohdista, edellisten yhdistelmä tai ryhmätyöskentelytilaisuus, jossa osallistujilla on mahdollisuus keskustella keskenään isoissakin yleisötilaisuuksissa. (Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa 2007: 67.)

4.4.5 Lausunnot

Viranomaisen tai järjestön virallinen kanta kaava-asiasta saadaan lausuntopyyntön avulla, johon viranomainen tai järjestö vastaa antaen lausunnon. Lausuntopyyntössä on hyvä tarkentaa, mihin lausunnon antajan toivotaan kiinnittävän erityishuomiota. Lausunnot annetaan kohtuullinen määräaika, joka on yleensä vähintään kaksi kuukautta. Erityisesti kansalaisjärjestöt arvostavat mahdollisuutta virallisen lausunnon antamiseen ja kokevat sen tärkeäksi tavaksi vaikuttaa. (Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa 2007: 66.)

4.5 Palveluinformointi

Palveluverkosto koostuu alueen kaikista julkisista ja yksityisistä palveluista. Tässä opinnäytetyössä keskitytään kuitenkin pääasiassa julkisten eli kunnan järjestämien palveluiden ja niiden kehittämisen esittämiseen, mutta työssä huomioidaan myös, miten tietoa yksityisistä palveluista on saatavilla ja mikä on yksityisten palveluiden merkitys aluerakenteessa, alueen kehittämisessä sekä vaikutus ihmisten arkeen.

Tiedot kunnan järjestämistä julkisista palveluista on saatavilla kattavimmin kunnan internetsivuilta. Kuntien sivuilla on yleensä oma palvelut-sivusto, jossa on osiot kullekin palvelulle. Kunnat tiedottavat palveluistaan myös lehdissä ja palvelut ovat kattavasti saatavilla myös puhelinluettelosta.

Pääkaupunkiseudulla saa yleisneuvontaa palveluista myös yhteispalvelupisteistä. Vantaalla yhteispalvelu tarjoaa opastusta ja yleisneuvontaa kaupungin eri toimialojen ja yhteistyökumppaneiden palveluista. Palveluvalikoima huomioi kaikenikäiset kuntalaiset. Yhteistyökumppaneita ovat poliisi, maistraatti, työvoimatoimisto, YTV, verovirasto ja Vantaan seurakunta, joiden lomakkeita ja esitteitä pisteissä on tarjolla. Tarvittaessa opastusta saa edelleen asiantuntijapalveluihin. Vantaan kaupungin yhteispalvelupisteet sijaitsevat Hakunilassa, Korsossa, Myyrmäessä, Pakkalassa ja Tikkurilassa. Ruotsinkielisiä asukkaita palvelevat Samservice ja Svensk samservice. (Yhteispalvelut 2009.)

5 Nykyiset alueellisen kehittämisen visualisoinnin keinot Vantaalla

Vantaan kaupungin alueellisista kaavahankkeista ja palveluista saa tietoa parhaiten Vantaan kaupungin verkkosivuilta, alueportaalista tai paikallislehdistä. Muita paikkoja tiedon saantiin ovat kaupungin virastot ja yhteispalvelupisteet.

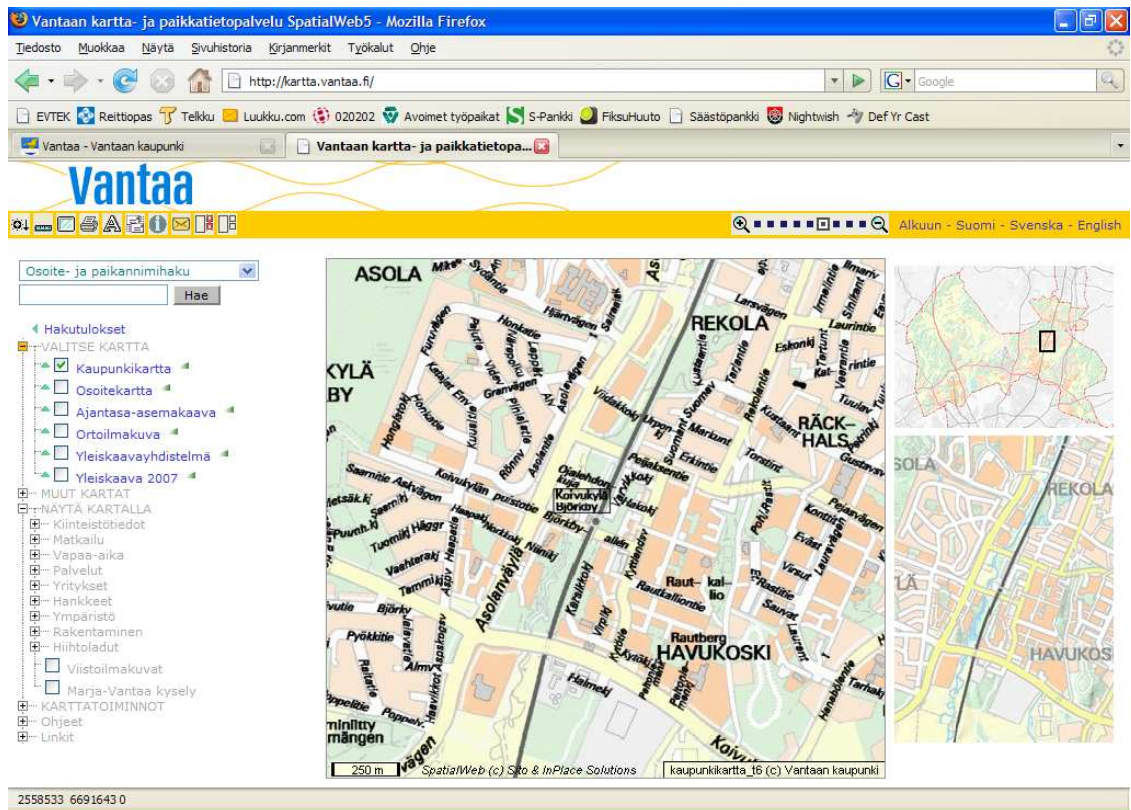
5.1 Vantaan kaupungin internetsivut

Vantaan kaupungin internetsivut palvelevat kaikkien Vantaan asukkaiden lisäksi ulkopaikkakuntalaisia ja muita sidosryhmiä. Vantaan kaupungin internetsivuilta saa tietoa Vantaan kaupungin palveluista, avoimista työpaikoista, yhteystiedoista ja sivuilla tiedotetaan ajankohtaisista asioista. Kaupungin kotisivuista vastaa Vantaan kaupungin verkkotoimitus, jonka vastuulle kuuluu myös intranet, neljä alueportaalaa ja nettikahvila Kafnetti Koivukylässä.

5.2 Vantaan kartta- ja paikkatietopalvelu SpatialWeb 5

Vantaan kartta- ja paikkatietopalvelu on toteutettu Sito Oy:n SpatialWeb-tekniikalla, joka mahdollistaa interaktiivisen tavan käyttää karttaa ja tarkastella kohteita. Palvelussa voi liikkua usean eri karttaikkunan ja hakutoiminnon välillä, vaihtaa kartta-aineistoa, valita kartalla näkyvät tiedot sekä käyttää erilaisia karttatoimintoja.

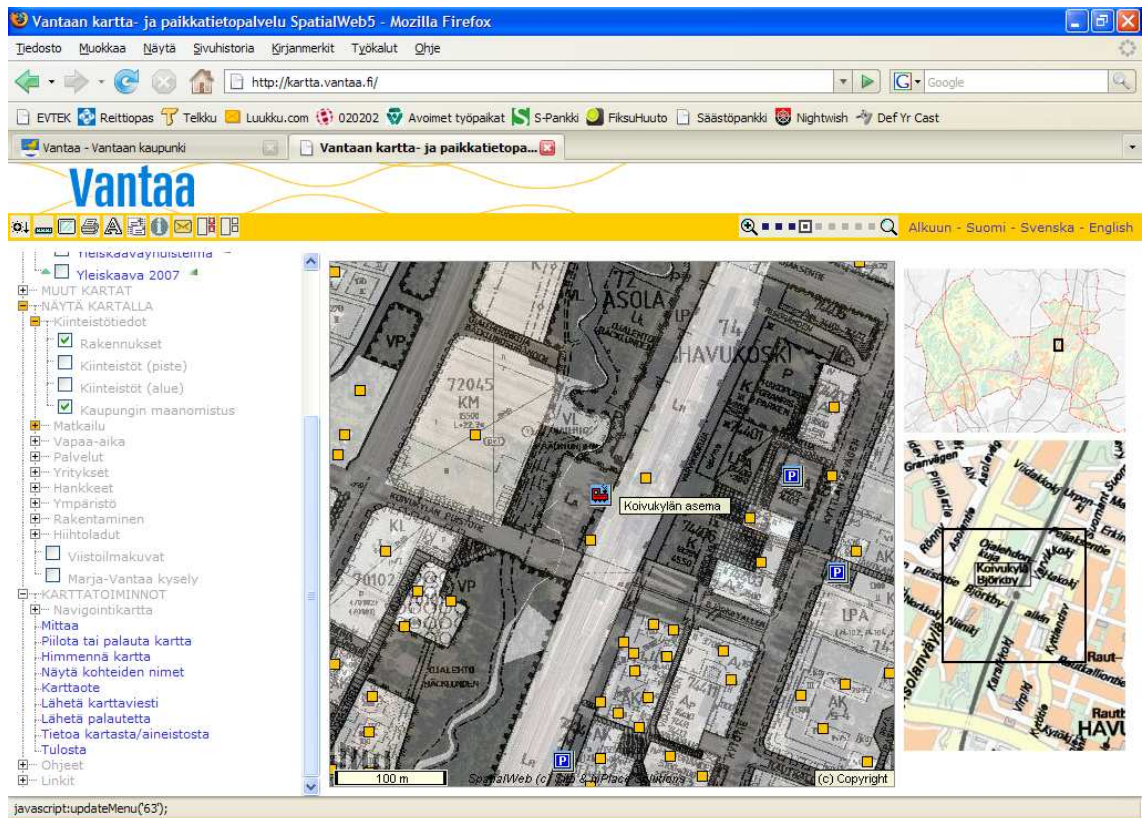
Palvelussa näkyviä kartta-aineistoja ovat kaupunkikartta, osoitekartta, ajantasa-
asemakaava, ortoilmakuva, yleiskaavayhdistelmä ja yleiskaava 2007 (kuva 4).

Kuva 4. Vantaan kaupungin kartta- ja paikkatietopalvelun etusivu (Vantaan kartta- ja paikkatietopalvelu).

Erilaisten kartta-aineistojen valinnan lisäksi valitun kartta-aineiston päälle voi valita näkyväksi erilaisia kohteita, kuten kiinteistöihin, matkailuun, vapaa-ajan viettoon, palveluihin ja yrityksiin liittyvät kohteet (kuva 5). Kun kursori viedään ilmestyvän symbolin kohdalle, palvelu kertoo, mikä kohde on kyseessä.

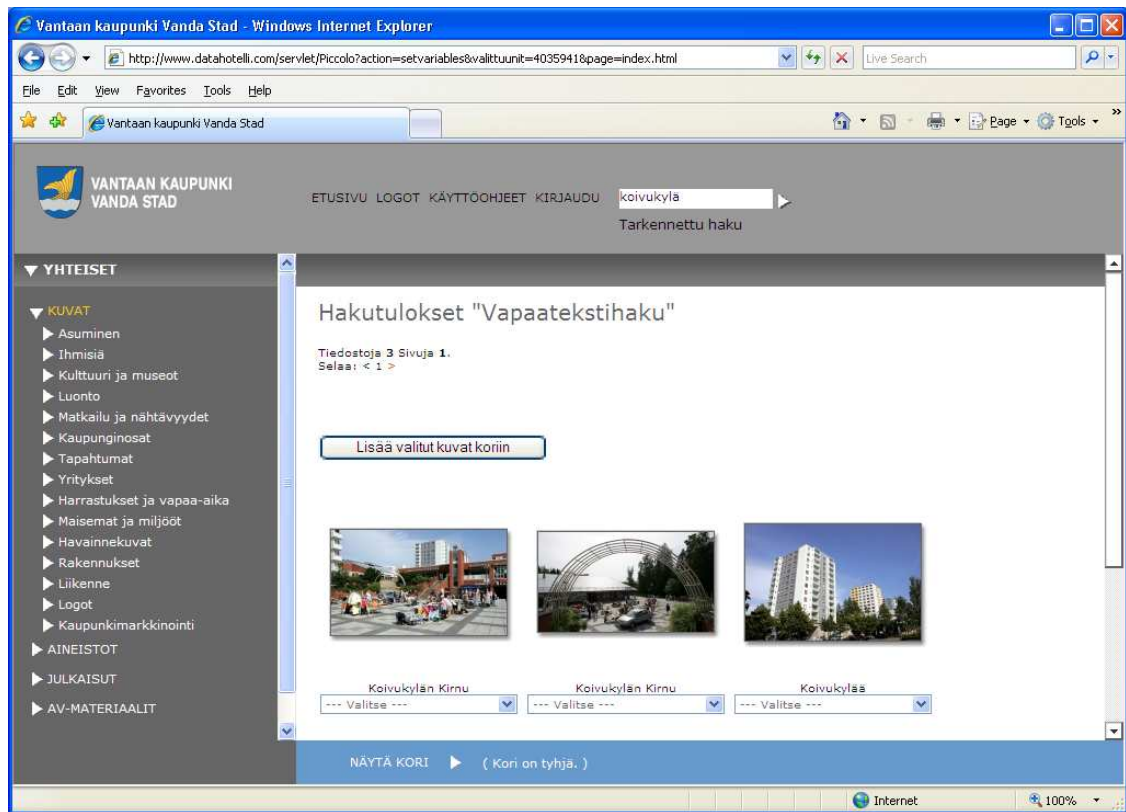
Kartta- ja paikkatietopalvelussa voi kartta-aineistojen ja kohteiden tarkastelun lisäksi suorittaa erilaisia karttatoimintoja valitulle aineistolle. Näitä toimintoja ovat esimerkiksi matkan mittaaminen, kartan piilottaminen tai himmentäminen sekä karttaotteen tekeminen.

Kuva 5. Vantaan kaupungin kartta- ja paikkatietopalvelun valikkoja (Vantaan kartta- ja paikkatietopalvelu).

5.3 Kuvapankki

Vantaan kaupungin aineisto- ja kuvapankki on Vantaan kaupungin työntekijöiden käytössä oleva palvelu, jossa voi katsella Vantaan alueelta otettuja kuvia. Kuvat ovat jaettu aihealueen mukaisesti. Palvelussa voi myös tehdä myös kuvahakuja hakusanan avulla. Kuvavalikoima on kuitenkin melko suppea, sillä esimerkiksi käytettäessä hakusanaa ”Koivukylä” palvelu näytti ainoastaan kolme kuvaa (kuva 6). Kuvapankkia voidaan hyödyntää muun muassa raporttien laadinnassa havainnollistamisen keinona, mutta nykyisessä laajuudessaan palvelu ei ole kovin monipuolinen.

Kuva 6. Aineisto- ja kuvapankin valikot (Vantaan kaupungin kuvapankki).

5.4 Korso-Koivukylän alueportaali Nettila

Vantaan kaikilla suuralueilla on oma alueportaalinensa. Alueportaalien tehtävänä on toimia alueiden omana viestintä-, tiedotus- ja vaikutuskanavana. Portaalien käyttäjiä ovat asukkaat, alueen toimijat, yhdistykset, yritykset sekä kaupungin työntekijät. Alueportaali on vuorovaikutteinen palvelu, jossa kuka tahansa voi uutisoida, keskustella ja ilmoittaa. Korso-Koivukylän alueportaali on nimeltään Nettila ja palvelee osoitteessa <http://www.nettila.net>.

Alueportaalien etusivulla on tietoa uutisista, tapahtumista, aluetoimikunnan ajankohtaisista asioista. Edellä mainittujen lisäksi etusivulla on keskustelupalstan aiheita. Sivuilta saa tietoa myös suuralueen kaupunginosista, asukastoiminnasta ja alueen aluetoimikunnasta.

5.5 Paikallislehti

Koivukylän Lähisanomat on Koivukylän alueen asukaslehti, joka jaetaan jokaiseen talouteen Asolan, Havukosken, Koivukylän, Matarin, Päiväkummun ja Rekolan alueella. Lehti on perustettu 1980-luvun alussa, ja se ilmestyy noin 10 kertaa vuodessa. Lehdessä on ilmoituksia ja artikkeleita paikallisista tapahtumista ja hankkeista. Lehdessä on myös paikallisten yhdistysten ja yritysten ilmoituksia. (Koivukylän lähisanomat 2006.)

5.6 Aloitelaatikko

Vantaan asukkailla on mahdollisuus myös itse vaikuttaa oman elinympäristönsä ja koko Vantaan kehittämiseen. Aloitelaatikko ei ole varsinainen alueellisen visualisoinnin väline, vaan sen avulla kuntalaiset voivat lähettää aloitteita ja muita virallisluontoisia asioita vireille pantavaksi. Aloitelaatikkoa luetaan päivittäin kaupungintalon kirjaamossa ja lähetetty asia kirjataan diaariin ja lähetetään edelleen valmisteltavaksi kyseisen toimialan käsittelyyn. Aloitteen lähettäjä saa aina paluupostin, joka sisältää diaarinumeron ja tiedon, minne asia on toimitettu. Kuntalaisen lähettämä viesti voi olla vapaamuotoinen eikä vaadi allekirjoitusta, mutta viestissä tulee kuitenkin ilmoittaa sähköpostin lisäksi muut yhteystiedot mahdollista myöhempää yhteydenottoa varten. (Aloitelaatikko 2008.)

6 Alueellisen kehittämisen visualisointimahdollisuuksia

6.1 Paikkatietotekniikka paikkatiedon visualisoijana

Paikkatiedolla tarkoitetaan ominaisuustietoa, joka on kytketty paikkaan, jolloin se voidaan esittää kartalla. Paikkatietojärjestelmän avulla voidaan hallita ja analysoida paikkatietoa. Paikkatietojärjestelmällä tarkoitetaan yleensä digitaalisia järjestelmiä, joilla paikkaan sidottua tietoa voidaan hakea, analysoida ja esittää joustavasti kartan tai taulukon avulla.

Paikkatiedon visualisointi on yksi paikkatietojärjestelmän päätoiminnoista. Paikkatietoaineisto voidaan esittää kartta- tai taulukkomuodossa käyttötarkoituksesta riippuen. Karttaesityksessä aineistoa voidaan esittää värien, kuviointien, symboleiden ja tekstityksien avulla. (Löytönen ym. 2003: 18, 102.)

Paikkatiedon visualisoinnissa tulee huomioida kartan informatiivisuus, havainnollisuus, selkeys ja esteettisyys, rinnakkainen tilasto- ja ominaisuustiedon esittäminen sekä käyttöliittymän käytettävyys ja toiminnallisuus.

Paikkatietojärjestelmän keskeinen käyttöliittymä ja useimmiten myös lopputuote on kartta. Kartan tehtävänä on tiedon tallennus ja varastointi, ilmiöiden alueellisten jakautumien analysoinnin apuvälineenä toimiminen sekä toimiminen tiedon esitys- ja julkaisuvälineenä. Hyvä kartta esittää halutun tiedon niin, että käyttäjäkunta ymmärtää sen helposti siinä ympäristössä, jossa karttaa on ajateltu käytettävän. Karttaa suunniteltaessa tulisi aina pitää mielessä lopputuotteen koko ja tulostusmedia. Värit, viivatyylit ja fontit määräytyvät täysin tulostuskoon ja -tavan mukaan.

Lähes kaikissa kartoissa tarvitaan mittakaava, selite, pohjoisnuoli ja lähde. Vaativampi käyttäjä tarvitsee usein kartan nimen, projektion sekä laatijan nimen ja päiväyksen. Kartan käyttöä helpottavia tekijöitä ovat indeksi- ja paikannuskartat sekä osasuurenokset. (Paikkatiedon visualisointi 2003.)

Kartta jäljittelee ja yksinkertaistaa todellisuutta visuaalisten keinojen avulla. Käytettäviä graafisia välineitä ovat pisteet, viivat ja alueet, joita voidaan selventää symbolien ja tekstien avulla. Kartan ja paikkatietojärjestelmien tehtävä on tuoda tärkein informaatio lähimmäs lukijaa ja pitää tarpeellinen taustoittava karttatieto taka-alalla. (Kartan graafiset elementit 2003.)

Paikkatieto-ohjelmistoilla luotavista teemakartoista on kerrottu tarkemmin luvussa 6.3.1.

6.2 Osallistuva paikkatieto eli pehmoGIS

Osallistuvat paikkatieto on ihmisten omien kokemusten pohjalta tuotettua laadullista paikkatietoa ja sen käsittelyä. Siitä käytetään myös nimitystä pehmoGIS. Käytettävää paikkatietoaineistoa ei voi mitata numeroina. PehmoGIS-menetelmän avulla alueeseen liittyvät tunnekokemukset ja mielipiteet voidaan käsitellä osana paikkatietojärjestelmää.

PehmoGIS-sovellusten hyödyntämiskohteita ovat ympäristön tutkimus ja suunnittelu. Sovelluksilla voidaan suorittaa kyselyitä, joiden avulla kartoitetaan käyttäjien kokemuksia eri teemoista tai asuinympäristöstä. Tällaisilla kyselyillä saadaan tietoa tutkimuskäyttöön, mutta myös suunnittelun ja päätöksenteon avuksi.

Kokemuksellista paikkatietoa tuottavat sovellukset ovat hyödynnettävissä myös internetpohjaisina alueen eri toimijoita yhdistävänä foorumeina tiedon tuottamiseen ja tiedon saantiin. Foorumit voivat olla pysyviä tai tiettyä hanketta varten luotuja, ja niiden ensisijainen tehtävä on tukea toimijoiden välistä vuorovaikutusta alueiden kehittämisessä. Paikallisten internetpohjaisten sovellusten lisäksi on olemassa open source -pohjaisia karttasovelluksia, jotka mahdollistavat kokemuksellisen paikkatiedon tuottamisen laajemmassa mittakaavassa.

PehmoGis-sovellukset soveltuvat alueellisten suunnitelmien ja kartoitusten työvälineeksi. Niiden avulla voidaan kerätä asukkaiden näkemyksiä suunnitelmista ja kaavoitushankkeista tai kartoittaa alueen kehittämistarpeita. Kyselyn vastaajina voivat olla kaikki alueen asukkaat. Toisaalta kaikkien ikäryhmien kattava huomioiminen

asettaa tiettyjä vaatimuksia sovellukselle. Menetelmällä saadaan kerättyä laadullista tietoa, joka on tarkasteltavissa kartalla. Aineiston kerääjä voi olla esimerkiksi kaupunki, virasto tai asukasyhdistys.

Kokemuksellista paikkatietoa tuottavien kyselyjen tuotoksena saadaan sijainnin perusteella tarkasteltavaa tietoa. Kyselyiden avulla voidaan kartoittaa esimerkiksi alueen roskaisimmat paikat ja viihtyisimmät alueet tai asukkaiden mielipiteet alueen suunnitelmista. Palaute annetaan valitsemalla haluttu paikka ja kirjoittamalla kommentti esimerkiksi avautuvaan tekstikenttään. Saatu palaute voi haluttaessa näkyä kaikille tai sen voi valita vain tietyn käyttäjäryhmän nähtäväksi.

Internet- ja tietokonepohjaiset sovellukset vaativat vastaajalta osaamista sekä tarvittavan laitteiston ja ohjelmat. Näitä ei välttämättä kaikilta löydy. Sovelluksen laatijan puolestaan tulee osata ohjelmoida sovellus tai ostaa palvelu muualta, mikä edellyttää taloudellista panostusta. Tämän vuoksi osallistuvat paikkatiedon menetelmät ovat hyödynnettävissä myös perinteisin keinoin kynää ja paperia käyttäen. Niitä voidaan soveltaa esimerkiksi lapsille kohdistetuissa kyselyissä. Kartan lukutaito on molemmissa tapauksissa välttämätön.

Kokemuksellista paikkatietoa tuottavien sovellusten etuja ovat laadullisen/kokemuksellisen tiedon keräämisen ja analysoinnin mahdollisuus, osallistumisen helppous ja suuren otannan saaminen ajasta ja paikasta riippumattomalla internetsovelluksella. Internetsovellusten haasteita ovat erityisten taitojen ja taloudellisten panosten vaatimus laatijalle sekä käyttäjän karttakäyttöliittymän käytön hallinta. Perinteisin keinoin tehtävien kyselyiden haasteita ovat vastaajien paikalle saaminen ja tulosten mekaaninen ja hitaampi analysointi. (Kartat alue- ja paikallistiedon keräämisen menetelmänä 2008.)

6.2.1 Suunnittelu ja pehmoGIS

Paikkaan kytketty kokemuksellinen tieto on suunnittelua palvelevaa palautetietoa. PehmoGIS-menetelmät toimivat suunnitteluprosessissa ja päätöksenteon tukena aikaan ja paikkaan kiinnittyvinä työkaluina mahdollistaen asukkaiden osallistumisen

suunnittelun ja ympäristön arvioimiseen. Menetelmät yhdistävät asukkaat, suunnittelijat ja päätöksentekijät vuorovaikutteisuutta lisäten. Jotta pehmoGIS-menetelmä saadaan kytkettyä osaksi suunnittelua ja päätöksentekoa, tulee palautetiedon lisäksi tutkia, miten tietoa voidaan siirtää, päivittää ja ylläpitää suunnittelijoille sekä sitoa tietoa osaksi olemassa olevaa asiantuntijajärjestelmää. Tavoitteena on asukkaita houkuttelevien järjestelmien luominen, jotka toimivat kanavina alueen toimijoiden välillä ja tuottavat relevanttia tietoa suunnittelua ja päätöksentekoa varten. PehmoGIS mahdollistaa jatkuvan tiedon kulun asukkaiden ja suunnittelijoiden välillä. Jatkuva tiedon kerääminen tuottaa myös arvokasta seurantatietoa muun muassa laatutekijöiden ja yhdyskuntarakenteen muutosten välisistä suhteista.

PehmoGISiin liittyy tulevaisuuden haasteita kaikkien osapuolien näkökulmasta. Asukkaiden näkökulmasta osallistuminen helpottuu uuden vaikutuskanavan kehittämisen myötä. Laaja osallisuus lisää painoarvoa asukkaiden tuottamalle kokemustiedolle. Verkko-osallistumisen aikaan ja paikkaan sitoutumattomuus sekä vastausten anonyymiys madaltaa kynnystä osallistua. PehmoGIS-menetelmillä on kuitenkin haasteena menetelmien teknisiin vaatimuksiin, osaamiseen ja motivaatioon liittyviä ongelmia. PehmoGISin mahdollisuuksia suunnittelijoiden ja päätöksentekijöiden näkökulmasta ovat laaja osallisuus, palautetiedon helppo hyödyntäminen ja tiedon kumuloituminen tietokannaksi sekä pidemmän aikavälin edullinen vaihtoehto palautteen keräämiseen. Haasteina ovat menetelmän vaikutukset olemassa olevaan asiantuntijajärjestelmään sekä menetelmän ylläpidon ja käytön vaatimat resurssit. (Kyttä & Kahila 2007.)

6.2.2 Tutkimus ja pehmoGIS

Internetissä toimiva GIS-menetelmä tarjoaa mahdollisuuden elinympäristön koetusta laadusta kartoitetun tiedon keräämiseen, siirtoon tallentamiseen ja analysointiin. Vaikka paikkatieto- ja tilastomenetelmien hyödyntäminen mahdollistavat erilaiset analyysit, paikkatietona kokemuksellinen tieto asettaa haasteita erilaisille analyysimuodoille.

PehmoGIS-menetelmän avulla voidaan kerätä tietokantaa, joka koostuu vastaajan taustatiedoista, erilaisista sijaintitiedoista ja näihin liittyvistä oheistiedoista. Tietokanta

on hyödynnettävissä perinteisissä GIS-ohjelmissa ja tilastotieteellisissä ohjelmissa. PehmeGIS-menetelmien tuottama paikkatieto on kuitenkin epätarkkuutensa vuoksi maantieteellisesti haastavaa. Teknisten rajoitusten vuoksi vastaajat paikantavat usein vain pistemäistä tietoa, vaikka tarkoittaisivat kokonaista aluetta. Epätarkkuuteen vaikuttavat myös sovelluksessa hyödynnettävät kartat, joiden avulla vastaajat paikantavat kohteita. Tutkimusaineistoon vaikuttavat myös inhimilliset ja sosiaaliset vaikutukset. Vaikka pehmeGIS-menetelmät keräävät enemmän laadullista tietoa, voidaan osaa kerätystä aineistosta käsitellä kvantitatiivisin keinoin. Pelkästään laadullisen tiedon kerääminen tekee analysoinnista hyvin työlästä. Kokemustietoa voidaan kuitenkin yhdistää ja analysoida muun GIS-tiedon rinnalla GIS-menetelmiä apuna käyttäen. GIS-analyysien lähtökohta on aineiston läpikäyminen visuaalisesti. Kokemuksellinen tieto yhdistettynä yhdyskuntarakennetta kuvaaviin karttoihin muodostavat kartakkeita, jotka kuvaavat tarinoita elinympäristön ominaispiirteistä visuaalisessa muodossa. Karttoja kannattaakin käyttää prosessin eri vaiheissa: analysoinnissa, välitulosteena ja lopputuotteena. (Kyttä & Kahila 2007.)

6.3 Maankäytön visualisointikeinot kaupunginosakohtaisesti

6.3.1 Osallisuus ja osallistuminen

Maankäyttö- ja rakennuslain yksi tavoite on turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa. Maankäyttö- ja rakennuslaki myös velvoittaa, että kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa.

Kaavoitushankkeissa osallisia ovat maanomistajat ja kaikki ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Osallisia ovat myös viranomaiset ja yhteisöt, jos suunnittelu koskee niiden toimialaa. Toisen kunnan jäsen voi olla osallinen silloin, kun kaava vaikuttaa yli kuntarajojen.

Osallistumismahdollisuuksien järjestäminen on kunnan vastuulla. Osallisille tiedotetaan kaavoituksen alkamisesta ja heille annetaan mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun. Kaavoitushankkeen osallistumismenettelyt suunnitellaan hankekohtaisesti, ja ne ovat esillä osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa. Kaavaa valmisteltaessa järjestetään osallisille tilaisuus, jossa he voivat esittää mielipiteensä kaavasta.

Osallistumisen tuloksena suunnittelijat saavat tietoa alueen asukkaiden ja muiden ympäristön käyttäjien tarpeista ja arvostuksista. Tällöin selvityksiin perustuva asiantuntijatieto täydentyy paikallistuntemuksella. Vuorovaikutuksen tuloksena saadaan alueen eri toimijoiden näkökulmat esille ja lähtökohdiksi suunnittelijoille sekä päätöksentekijöille.

Vaikka vuorovaikutteinen kaavoitusprosessi vaatii runsaasti resursseja, usein kaavoitusprosessi tuottaa reiluksi koetun tuloksen, jolloin eri osapuolien on helpompi hyväksyä lopputulos, vaikka se ei olisikaan omien intressien mukainen. (Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa 2007: 10–11.)

6.3.2 Hankesivusto

Kaupungin internetsivuilla tai aluesivustolla voi olla erillinen hankesivusto alueella käynnissä oleville kehittämishankkeille. Sivustolta löytyisi tietoa kaikista alueen hankkeista hyvin havainnollistettuina kustakin oman linkin takaa.

Hankesivustolta tulisi löytyä kunkin hankkeen viimeisimmät julkaistut asiakirjat sekä suunnittelun tukena ollut julkaisukelpoinen materiaali. Kunkin hankkeen alla tulisi myös olla oma keskusteluosio linkitettyinä alueportaalin keskustelufoorumiin, jossa halukkaat voisivat keskustella ja esittää kysymyksiä hankkeesta.

Mahdolliset päivitykset tulisivat esiin sivuston etusivulle ja halukkaille tietoon sähköpostin kautta. Kaikki halukkaat voisivat liittyä hankkeen suunnittelun aikana sähköpostijakelulistalle.

6.3.3 Kaavakartat

Yleiskaava voi olla esitystavaltaan suunnittelu- ja ohjaustarpeesta riippuen joko enemmän visuaalinen tai sanallinen. Tekstin osuus on merkittävä tavoitteellisen, strategisen ja yleispiirteisen yleiskaavan asiakirjoissa, kun taas konkreettisia ratkaisuja esittävän ja toimintoja tarkemmin paikallistavan yleiskaavan esitystapa perustuu suurilta osin karttoihin ja havainnekuviin.

Yleiskaavakartta sekä kaavamerkinnot ja -määräykset muodostavat yleiskaavan oikeusvaikutteisen osan. Yleiskaavakartan yhteydessä tulee olla luettelo käytetyistä merkinnöistä ja niihin liittyvistä määräyksistä. Kaavamääräysten tulee olla selkeitä, yksiselitteisiä ja ymmärrettäviä, jotta muutkin kuin kaavoituksen asiantuntijat voivat saada selville, mitä oikeuksia ja velvoitteita merkinnöistä ja määräyksistä seuraa. Kaavamerkinnot voidaan tarvittaessa selittää tarkemmalla kuvauksella, mutta niiden tulee erottua selkeästi kaavamääräyksistä, ettei niitä sekoiteta määräyksiin. Muita kaava-asiakirjoja ovat kaavaselostus sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelma.

Yleiskaavan luonne ja suunnittelun tarpeet vaikuttavat esitystapaan sekä suunnittelun aikana että lopullisissa kaava-asiakirjoissa. Erityisesti tulisi huomioida, miten esitystapa tukee vuorovaikutusta ja päätöksentekoa.

Asiakirjojen ja muun aineiston esitystapa vaikuttaa keskeisesti yleiskaavoitusprosessin onnistumiseen. Esitystavan tulee tukea yleiskaavan laatimisen tavoitetta ja antaa todellinen kuva yleiskaavan merkityksestä. Oikeat esitystavat tukevat vuorovaikutusta ja asioiden käsittelemistä. Kunkin suunnitteluvaiheen keskeiset kysymykset voidaan korostaa esitystapavalinnoilla.

Koska yleiskaavan vaikutus on välillinen eikä useinkaan kohdistu suoranaisesti fyysisiin rakenteisiin, on havainnollistamiselle erilainen merkitys kuin asemakaavoituksessa. Yleiskaavan toteutumista ei voida luotettavasti havainnollistaa, vaan ratkaisujen havainnollistaminen perustuu niiden arvioituihin vaikutuksiin. Näitä vaikutuksia ovat esimerkiksi palveluiden ja virkistysalueiden saavutettavuus, liikennemäärien muutokset ja melun leviämisen hallinta, joita voidaan kuvata kaaviomaisilla esityksillä ja

sanallisilla kuvauksilla. Alueiden käyttöön ja käytön reunaehtoihin liittyviä vaikutuksia voidaan osoittaa myös kartalla paikkasidonnaisesti. Tällöin olennaista on muutosalueiden tunnistaminen, muutosten luonteen kuvaaminen sekä syy-seuraussuhteiden osoittaminen. (Yleiskaavan sisältö ja esitystavat 2006: 46–63.)

6.3.4 3D-visualisointi

3D-malli on tietokoneavusteisesti luotu todellisen näköinen kuva kohteesta. 3D-mallin suunnittelussa käytetään erilaisia mallinnus- ja kuvankäsittelyohjelmia, riippuen luotavasta mallista. Eri ohjelmistojen käytön 3D-tuotteena saadaan still-kuvia, animaatioita ja virtuaalimalleja.

6.3.4.1 Animaatio

Animaatio on lyhyt 3D-elokuva, jonka avulla voidaan esitellä haluttua kohdetta. Se on erityisen käyttökelpoinen esimerkiksi esittelyvideona. Se voidaan myös näyttää internetissä. Animaatio sopii hyvin markkinoinnin välineeksi ja herättämään kiinnostusta internetsivustolla.

6.3.4.2 Virtuaalimalli

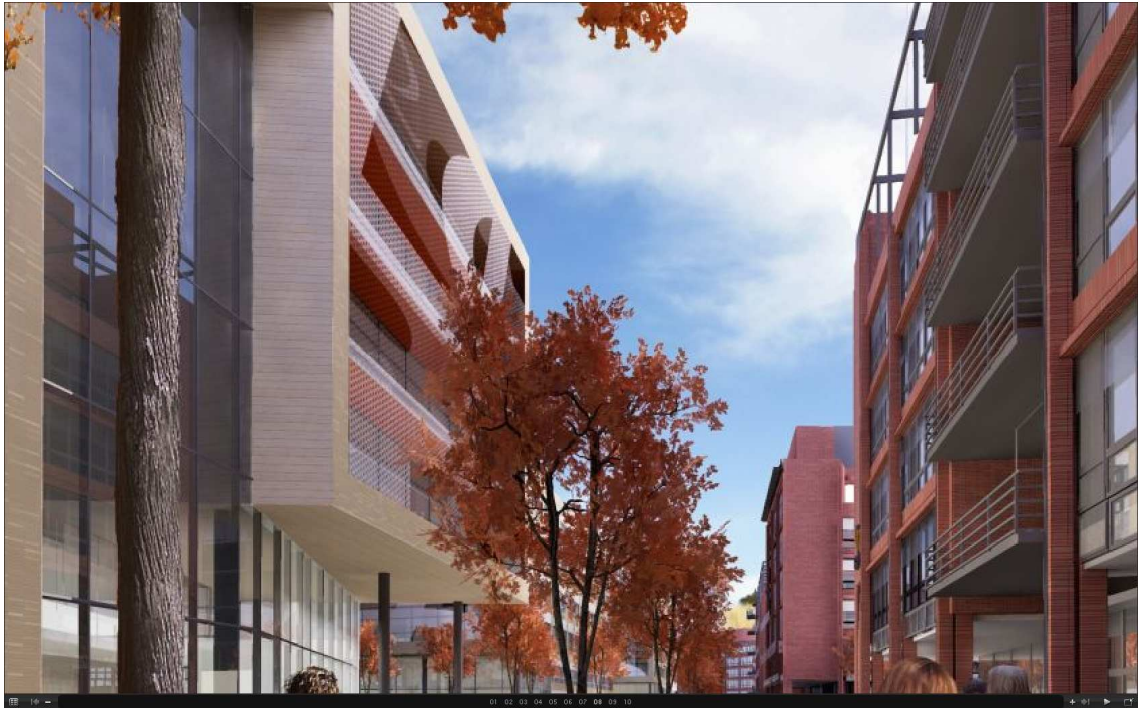
Virtuaalimalli muodostetaan käyttäen eri suunnittelu- ja kuvankäsittelyohjelmistoja. Malli voidaan luoda esimerkiksi havainnollistamaan kaavoitettavaa aluetta tai yksittäistä rakennushanketta. Virtuaalimallissa voi itse liikkua ja tarkkailla haluttuja kohteita eri kuvakulmista. Virtuaalimalleihin voidaan saada myös kohde esitettäväksi esimerkiksi eri vuorokauden ja vuoden aikoina. Mallit sopivat erityisen hyvin kaavoitushankkeen esittelyyn lautakunnille, koska sen avulla pystytään tarkastelemaan hankkeen yksityiskohtia ja synnyttämään helposti keskustelua hankkeesta. Virtuaalimallit toimivat myös hyvin havainnollistamisen välineenä asukasilloissa, joissa asukkaille kerrotaan alueen erilaisista hankkeista. Virtuaalimallit havainnollistavat kohdetta paperikarttaa paremmin, sillä virtuaalimallin avulla voidaan tutkia haluttuja kohteita, halutuista tarkkailukulmista osia kohteesta. Se myös herättää herkemmin kiinnostusta pelkkään paperikarttaan verrattuna.

Virtuaalimalli luodaan hyvin usein uudesta rakennettavasta ympäristöstä tai yksittäisestä rakennushankkeesta, joka kytketään mallissa olemassa olevaan ympäristöön. Malli voidaan luoda myös olemassa olevasta ympäristöstä tai kohteesta. Tällöin mallin käyttötarkoitus on luonnollisesti erilainen kuin uuden hankkeen kohdalla. Virtuaalimalli synnyttää herkemmin kiinnostusta omaan ympäristöön kuin esimerkiksi perinteinen kartta tai ilmakekuva, joita voidaan käyttää ympäristöön tutustumisessa. Virtuaalimallin avulla voidaan myös tunnistaa oman elinympäristön positiivisia ja negatiivisia puolia sekä uusia ulottuvuuksia virtuaalikävelyn lomassa.

Koska virtuaalimalli ei tekniikkansa vuoksi ole kovin käyttökelpoinen internet-sovelluksena, voisi alueen asukastiloissa tai koordinaattorin päivystyspisteessä olla tarvittavat laitteet alueen virtuaalimallin katselemiseksi. Tämä mahdollistaisi myös alueen toimijoiden oma-aloitteisen virtuaalimallikatselun.

6.3.4.3 Still-kuvat

Still-kuvat ovat otteita 3D-mallista (kuva 7). Ne toimivat hyvin hankkeen havainnekuvina ja ovat helposti käytettävissä internetissä tai raporteissa. Still-kuvat toimivat havainnollistamisen välineenä valokuvan tapaan, mutta toisin kuin valokuvilla niillä voidaan kuvata kohteita, joita ei vielä ole olemassa.

Kuva 7. Still-kuva Kalasatamasta Helsingistä (3D Render Oy).

6.3.5 Teemakartat

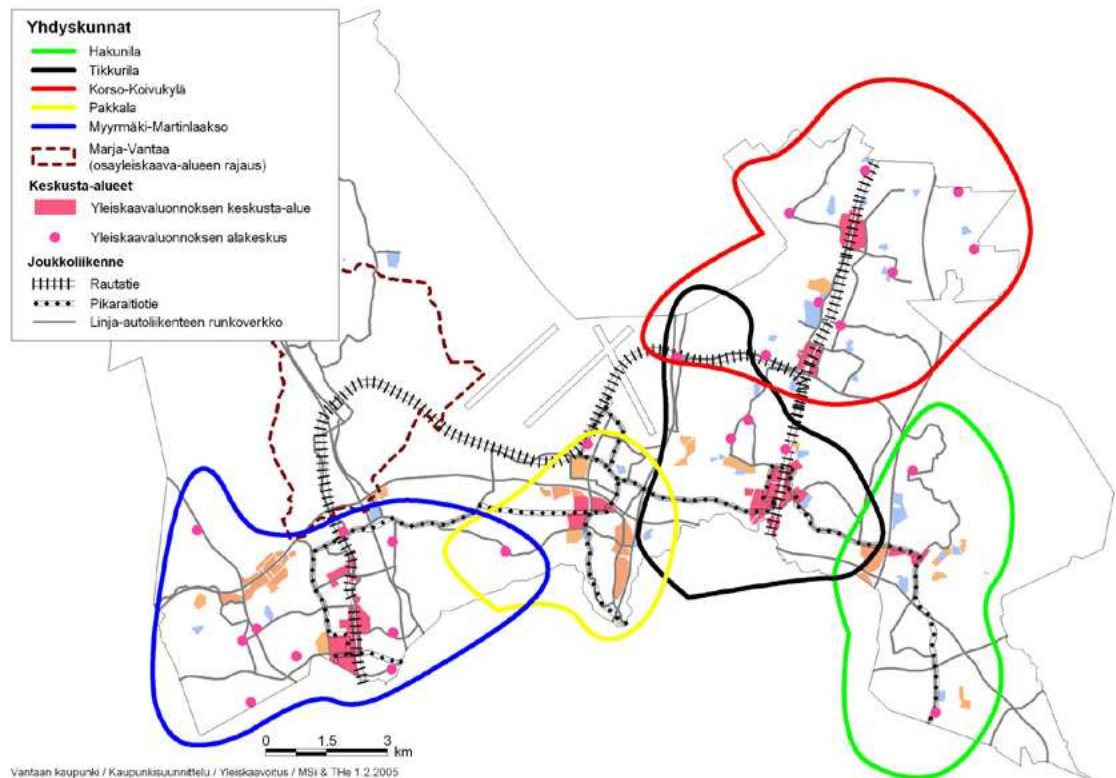
Teemakarttoja voidaan luoda paikkatieto-ohjelmistoilla. Vantaan kaupungin kaavoittajat käyttävät apunaan MapInfo-ohjelmistoa teemakarttojen luontiin yleiskaavoitusprosessin yhteydessä (Koskela 2008). Teemakarttoja voidaan käyttää sekä suunnittelun lähtötietona että suunnitteluratkaisujen perustelemisessa.

Teemakartat sisältävät erityisaiheeseen liittyvää tietoa (kuva 8). Ne ovat hyvin yleinen keino havainnollistaa alueellista tietoa. Teemakartan osia ovat pohjakartta, tema-aines, mittakaava ja selite. Pohjakartan tehtävänä on osoittaa, mihin paikkaan tai alueeseen esitetty informaatio liittyy. Teemakartta esittää sijainti- ja ominaisuustiedon. Kuvauskohteena voi olla ilmiön laatu, määrä, sijainti tai levinneisyys. Teemakartassa voi kuvata erilaisia asioita eri kuvausajankohtana.

Teemakartoilla voidaan kuvata esimerkiksi ilmiön sijaintia tai alueellista jakautumista. Esitettävä tieto voi olla kvalitatiivista eli laadullista tai kvantitatiivista eli määrällistä. Tieto voidaan esittää pistemäisenä, viivamaisena tai alueittaisena. Käytettävä esitystapa

voi olla pistekartta, kartogrammi, samanarvon käyräkartta eli isaritmikartta, virtauskartta tai koropleettikartta. Karttaa laadittaessa tulee huomioida useita tekijöitä, jotta kartta laaditaan oikein, selkeäksi ja havainnolliseksi.

Pistesymboleilla voidaan kuvata yksittäisiä kohteita, kuten kaupunkia, tai palveluiden sijaintia. Pistesymboleilla voidaan myös määrittää kohteen koko koon tai värin perusteella. Viivasymboleilla voidaan kuvata esimerkiksi teitä, rajoja tai jokia. Viivan paksuuden vaihteluilla voidaan esittää kuvattavan asian määrää, esimerkiksi virtauksen määrää. Aluesymboleilla voidaan kuvata esimerkiksi väestön tiheyttä eri värein tai eri aluekuvion metsätyyppejä. (Löytönen ym. 2003: 36, 41.)

Kuva 8. Esimerkki teemakartasta: Vantaan yleiskaavaluonnoksen 2007 teemakartta yhdyskunnista (Yleiskaavaluonnoksen teemakartat 2004).

6.3.6 Ortokuvat

Ortokuva on kartoituskuvauksen tuloksena syntynyt karttaprojektioon oikaistu ilmakuva. Oikaisulla poistetaan maaston korkeuseroista johtuvat mittakaavaerot. Orto-

oikaisussa oikaisupintana käytetään korkeusmallista määritettyä maanpintaa tai kohteen pintaa.

Ortokuvien käyttötapoja ovat

- mittauskäyttö
- analysointikäyttö
- suunnittelukäyttö
- visualisointikäyttö ja
- katselukäyttö.

Kunnissa ortokuvia voidaan käyttää hyödyksi monien toimintojen yhteydessä, kuten kiinteistönmuodostus- ja kartastotehtävissä, maankäytön suunnittelussa, vesihuoltosuunnittelussa, liikennesuunnittelussa, kadunsuunnittelussa ja -rakentamisessa, viheraluesuunnittelussa ja -rakentamisessa, maa-ainesten otossa ja läjityksessä, elinkeino- ja yrityspalveluissa, pelastustoimessa, ympäristövalvonnassa, tilastollisissa tietopalveluissa, rakennusvalvonnassa sekä johtoverkoston suunnittelussa. Internetissä kuvat saadaan jaettua suurelle yleisölle.

Ortokuvien erityisarvo on niiden ajantasaisuus, yleistämättömyys ja esittävyys suurellekin joukolla. Kehittämistoiminnan visualisoinnin kannalta ortokuvan tärkeimpiä hyödyntämiskohteita ovat toimiva ja ajantasainen ilmakuvia sisältävä karttapalvelu, suunnitelmien esittäminen osallistujille ortokuvilla havainnollistaen sekä kunnan markkinoiminen yrityksille sijoittumiskohteena ortokuvien avulla. (Fotogrammetrian ja kaukokartoituksen seura 2005.)

6.3.7 Valokuvat

Valokuva on erittäin havainnollinen keino esittää asioita. Ne ovat monikäyttöisiä ja antavat ajantasaisina todellisen kuvan kohteesta. Valokuvia voidaan myös yhdistää muihin visualisoinnin muotoihin, kuten osaksi karttaa antamaan tarkempaa tietoa halutuista kohteista. Valokuvilla on helppo perustella kehittämistarvetta, erityisesti jos kyseessä on jokin ympäristön elementin konkreettinen korjaaminen.

Nykytekniikalla valokuvia on helppo siirtää ja välittää, mikä tekee niistä erityisen helpon ja vaivattoman tavan jakaa tietoa esimerkiksi internetin kautta. Niitä voidaan hyödyntää eri medioissa, ja ne herättävät usein ensimmäisenä käyttäjän tai lukijan kiinnostuksen.

6.4 Kaupunginosan palveluiden kehittäminen

Julkiset palvelut ovat lähes jokapäiväinen osa jokaisen asukkaan elämää. Alueella asuva saattaa tarvita tietoa siitä, miten ja mistä tavoittaa terveydenhuoltopalvelut, mistä löytyvät alueen harrastusmahdollisuudet tai missä lapsi aloittaa koulunsa? Tieto alueellisista palveluista tulisi olla mahdollisimman helposti saatavilla. Sen lisäksi, että asukas saa tietoa olemassa olevasta palveluverkosta, yhtä tärkeää on asukkaalle tieto siitä, miten palvelurakenne alueella kehittyy: Lopetetaanko esimerkiksi alakoulu, tuleeko alueelle uusi päiväkotiki tai siirtyykö jokin lähellä ollut terveyspalvelu muualle? Alueen palvelut ja palveluverkon kehittäminen tulisi olla näkyvillä alueen asukkaille useiden medioiden kautta. Asukkaalla tulisi myös olla mahdollisuus ottaa helpommin kantaa oman alueensa palveluiden kehittämiseen.

6.4.1 Palveluverkoston kehittäminen Vantaalla

Vantaan kaupunginhallitus asetti vuonna 2005 palveluverkkotoimikunnan, jonka tehtävänä oli palveluverkkoselvityksen (2007–2015) valmistaminen. Loppuraportissa esitettiin, että palvelutilojen mitoittamiselle laadittaisiin normit, joiden perusteella palveluverkkojen kehitystä voidaan arvioida myös päätöksen teossa. Normitus tapahtuisi tilakeskuksen ja eri toimialojen yhteistyönä. (Palveluverkkotoimikunta 2007 2007.)

Palveluverkkoselvitys on tarvekartoitus, joka toimii pohja-aineistona palveluverkon kehittämisessä ja investointisuunnittelussa pitkällä aikavälillä. Raportti ei kuitenkaan sisällä päätöksiä hankkeista, vaan niistä päätetään kulloinkin erikseen. Palveluverkkoselvitys koskee kuntalaisia palvelevia ja heidän kannaltaan välttämättömiä tukipalveluita palvelevia toimitilaverkkoja. (Palveluverkkotoimikunta 2007 2008)

Erillinen palveluverkkosuunnitelma tullaan laatimaan valtuustokausittain kaupunginhallituksen ohjauksessa. Koko kaupungin kattavan suunnitelman keskeinen tavoite on pitkäjänteisyyden ja vastuullisuuden luominen kaupungin palvelutuotannon tilaverkon suunnittelulle. Tällä vältetään tyhjiä tiloja, tarpeettomia peruskorjauksia ja tarpeettomia väliaikaisratkaisuja. Palveluverkkosuunnitelma luo perusteet myös kaavoitukselle. Eri toimijoiden yhteistyötä tehostamalla saadaan yhteen sovitettua tarpeita ja uusia toimintamalleja sekä huomioitua palvelujen sijoittaminen jo kaavoitusvaiheessa. Myös uusista yksityisistä hankkeista neuvoteltaessa tulisi pyrkiä tehokkaammin vaikuttamaan palveluiden sijoittumiseen palveluverkkotarpeiden mukaisesti. (Palveluverkkotoimikunta 2007 2007.)

Ensimmäisen palveluverkkoselvityksen jälkeen toimikunta laati palveluverkkoselvityksen palveluverkoston kehittämishankkeista ulottuen vuoteen 2025.

6.4.2 Palvelujen saavutettavuus

Tärkeimpiä asukkaiden päivittäiseen arkeen kuuluvia palveluita ovat ruokakauppa, päiväkotit, koulu, erilaiset harrastustilat ja vanhusten palvelut, riippuen asukkaan elämäntilanteesta. Tämän vuoksi niiden tulisi sijaita lähellä asukkaita. Myös kulku-yhteyksien vaivattomuus ja turvallisuus vaikuttavat palvelujen saavutettavuuteen.

Yhdyskuntien kehittämisessä eri asukasryhmien tarpeiden huomioiminen on tärkeää. Ikääntyvän väestön näkökulmasta palveluiden saavutettavuus on erityisen tärkeää. Yhdyskuntarakenteen suurimpia haasteita onkin väestön ikääntyminen kauppapalveluiden vähetessä haja-asutusalueilla, joissa vanhusväestön osuus on huomattava. Toinen suuri haaste on lähikauppojen väheneminen kaupan suuryksiköiden sijoituessa asuinalueiden ulkopuolelle vammaisten, lasten ja autottomien saavuttamattomiin.

Palveluiden saavutettavuus on hyvän asuin ympäristön mittari. Tiiviin yhdyskuntarakenteen etuja ovat taloudellisuus, pienemmät liikennemäärät, energian ja taajamien ulkopuolisten luontoalueiden säästyminen. Myös joukkoliikenteen ja palveluiden kannattavuus edellyttää tiivistä yhdyskuntarakennetta. Sopiva

Yhdyskuntarakenteen tiiveys ei ole yksinkertaisesti todettavissa. Liiallinen tiiviiden ja tehokkuuden seurauksena viheralueet voivat supistua, sosiaalisia ongelmia ja tungostumista saattaa syntyä. Tästä seuraa elinympäristön laadun ja viihtyvyyden heikentyminen.

Yhdyskuntarakenteen eheytymiseen voidaan vaikuttaa maankäytön suunnittelulla ja pysyvän asutuksen sijoittumisen ohjauksella. (Lounais-Suomen ympäristökeskus 2003.)

6.4.3 Palveluverkoston visualisointi

Palveluverkoston visualisointia tarkasteltaessa tulee miettiä sekä palveluiden nykytilan että kehityksen visualisointia. Tiedot palveluverkosta ja sen kehittämistä palvelevat asukkaiden lisäksi muita alueen toimijoita sekä alueella jo olevia palveluntarjoajia ja alueesta kiinnostuneita palveluntarjoajia.

Palveluverkoston esittämisen media valitaan kohderyhmän mukaan. Internet toimii hyvin informaation välittämisen kanavana erityisesti, kun halutaan jakaa tietoa laajasti. Alueen palveluista voidaan tehdä myös erillinen julkaisu printtituotteena. Julkaisussa esiteltäisiin alueen palveluita ja yhteystietoja, mutta siinä esiteltäisiin myös palveluverkon kehittämistarpeita. Julkaisu jaettaisiin alueen asukkaille ja muille toimijoille. Internetin ja palvelujulkaisun lisäksi paikallisessa lehdessä ilmoittaminen on tavoitettava keino palveluverkoston visualisointiin.

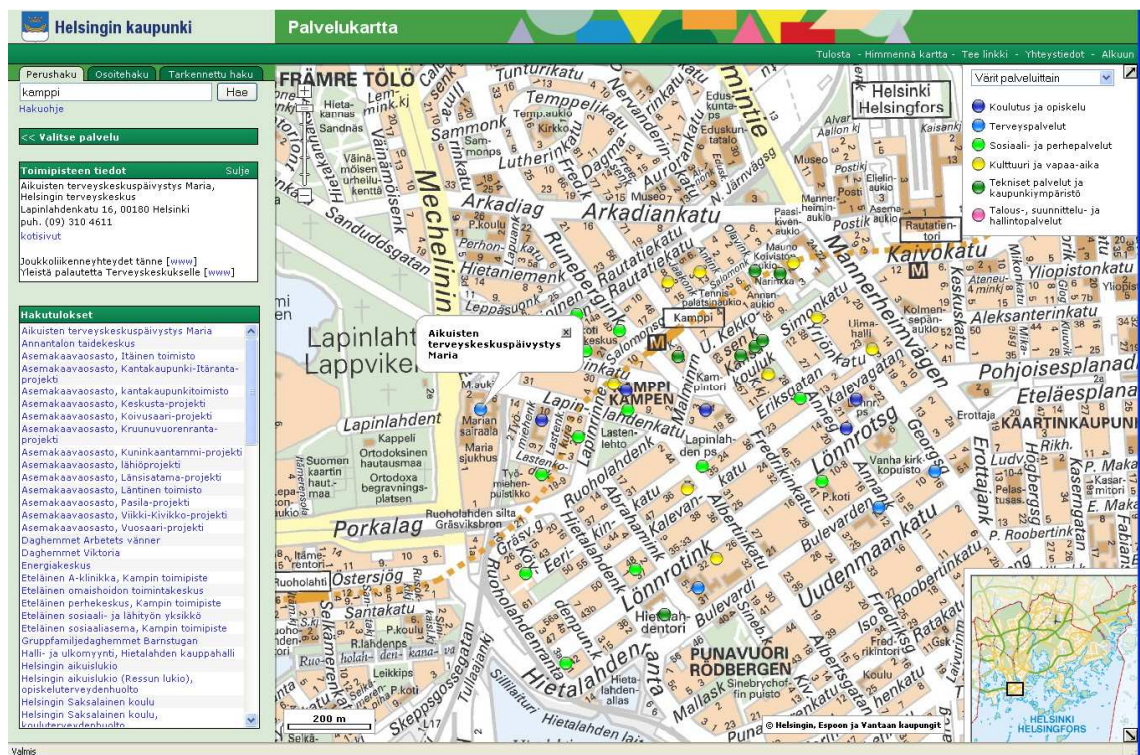
Alueellisen kehittämisen kannalta toinen tärkeä palveluverkoston ja sen kehittämisen visualisoinnin tarkoitus on tuoda esiin alueella olevia mahdollisuuksia uusille palveluille ja yrityksille. Tällöin tietojen saaminen alueen nykyisistä palveluista sekä vapaista tai vapautuvista toimitiloista ja niiden ominaisuuksista on tärkeää. Tietoa voidaan välittää helposti internetin avulla, mutta yrityksiä varten voidaan tehdä myös oma erillinen julkaisu printtituotteena jaettavaksi.

Edellä mainittuihin medioihin informaatiota voidaan helposti tuottaa tekstein, kuvin ja kartoin. Näiden kaikkien yhdistäminen antaa kaikkein informatiivisimman kuvan palveluista ja niiden kehittämisestä.

6.4.3.1 Palveluverkoston esittäminen

Olemassa oleva palveluverkko on helppo sijoittaa kartalle. Vantaan kartta- ja paikkatietopalvelusta saa esimerkiksi tietoa haluamansa alueen palveluista Vantaalla. Palvelusta saatava tieto ei ole kuitenkaan kaiken kattavaa. Tietoa suoraan palvelusta on myös vaikea siirtää muihin medioihin.

Palvelun käyttäjä tarvitsee palvelun sijaintitiedon lisäksi usein tarkempaa tietoa haluamansa palvelun sisällöstä. Tällaista yhdistelmätietoa on saatavilla esimerkiksi erillisistä yleensä kaupunkien ylläpitämistä palvelukartoista. Kuvassa 9 on esimerkkinä Helsingin kaupungin palvelukartta, jossa voi vapaasti hakea hakusanalla palveluita. Sijainnin lisäksi palvelukartasta saa kohteen yhteystiedot ja linkin www-sivulle. Helsingin palvelukartasta on saatavilla tietoa ainoastaan julkisista palveluista.

Kuva 9. Helsingin kaupungin palvelukartta osoitteessa <http://www.hel.fi/palvelukartta/>.

Ihmisiä kiinnostaa palvelun sijainnin ja sisällön lisäksi usein palvelun laatu. Tästä tiedon saa parhaiten muilta palvelua käyttäviltä. Helsingin Sanomien Oma kaupunki -sivusto on hyvä esimerkki siitä, miten samalla haulla voi saada tietoa itse palvelun

olemassaolosta, mutta myös sen laadusta. Tällainen palvelu pienemmässä mittakaavassa palvelisi hyvin myös pienemmän alueen asukkaita.

Teemakartat ovat yksi keino esittää palveluja. Teemakartoilla voidaan esittää palveluiden sijainnin lisäksi palveluiden ominaisuustietoa, kuten saavutettavuus ja toiminta-alue. Tärkeää teemakarttojen selkeyden kannalta on sisällön yksinkertaisuus; kaikkea tietoa ei tule määrittää samaan karttaan vaan sisältö tulee jakaa oikein ja esittää erillisissä kartoissa. Esimerkiksi kaikkien kaupungin palveluiden ei tarvitse tulla esille yhtäaikaaisesti samalla kartalla vaan eri palveluista voidaan tehdä eri kartat. Toinen tärkeä seikka teemakarttojen luettavuudessa on selkeiden legendojen eli karttaselitteiden käyttö. Jos kartassa käytetään värejä, symboleita tai pintakuviointia, tulee kunkin merkinnän olla yksiselitteisesti selitetty. Yksittäisistä teemakartoista saatava tieto jää kuitenkin rajalliseksi, koska kaikkea ei voida yhdellä kartalla näyttää. Siksi teemakartat sopivat parhaiten palveluverkoston yleiseen esittelyyn.

Vaikka kartta ja erilaiset karttapalvelut ovat erinomainen tapa saada tietoa palveluista, pienemmän alueen, kuten kaupunginosan palveluita kuvatessa on myös tärkeää hahmottaa palveluiden kokonaiskuva alueella. Palveluiden listaus esimerkiksi aluesivustolla auttaa asukkaita hahmottamaan hyvin alueensa palveluiden kokonaistarjonnan.

Paikallisten palvelusivustojen lisäksi on olemassa myös muita koko Suomen kattavia palveluhakusivustoja tarjoavia yrityksiä, kuten Eniro ja Fonecta. Erillisten palvelusivustojen lisäksi verkosta voi hakea tietoa erilaisten hakukoneiden kautta. Tällaisia sivustoja ovat esimerkiksi Google, Yahoo ja Altavista. Hakukoneiden kautta saa tietoa hakusanaa käyttäen haluamastaan asiasta. Näin pääsee helposti suoraan palvelun tarjoajan kotisivulle. Palveluita ei kuitenkaan pysty hakukoneen kautta hakemaan samaan tapaan kuin erillisiltä hakupalvelusivustoilta.

6.4.3.2 Palvelujen kehittämisen visualisointi

Palveluiden kehittäminen, joko uuden palvelun luominen tai olemassa olevasta palvelusta luopuminen tai sen siirtäminen, vaikuttaa aina jonkun asukkaan arkeen.

Tällaisen vaikutuksen vuoksi tieto palveluiden kehittämisestä tulisi tulla oikeaan aikaan asukkaille.

Koska kaupungin palveluverkoston ja sen kehittämistä suunnitellaan etukäteen, tulisi tieto muutoksista olla selkeästi saatavilla hyvissä ajoin. Palvelujen muutosta alueella voidaan luonnollisesti kuvata teksteillä kertoen, mutta visuaalisesti tehokkaampi keino on teemakartat, joissa voidaan samanaikaisesti perustella esimerkiksi palvelumuutoksen tarve, kuten kouluikäisten lisääntyminen tietyllä alueella uuden koulun rakentamiseksi tai päinvastoin.

Palvelujen kehitystä voidaan kuvata esimerkiksi luoden useita karttoja samalta alueelta eri vuosina tai tekemällä erillinen kartta luovuttavista tai uusista palveluista tietyn ajan sisällä.

Palvelujen kehittämisen visualisoinnilla luodaan alueen tulevaisuuden kuva. Monipuoliset palvelut ja niiden säilyminen alueella antavat alueesta positiivisen myönteiseen suuntaan kehittyvän alueen kuvan.

7 Koivukylän suuralue

7.1 Yleistä

Koivukylän suuralueeseen kuuluvat Koivukylä, Havukoski, Asola, Rekola, Päiväkumpu ja Ilola. Suuralueella on asukkaita noin 24 500. Väestön on ennustettu kasvavan suuralueella, mutta suuralueen väestön osuus koko Vantaan väestöstä on ennustettu hieman vähenevän.

Koivukylä on suurimmalta osin asuinalueita. Työpaikkaomavaraisuus on muihin palvelualueisiin verrattuna alhaisin 32,3 %. Alueen työpaikoista 80 % sijoittuu palvelualueille.

Koivukylän suuralue on keskeinen asuntorakentamisen kohde vuosina 2003–2010. Alueelle on rakennettu ja rakennetaan erityisesti kerrostaloja, mutta myös pientaloja. Pääradan asuntoalueiden tiivistäminen ja täydentäminen on tulevaisuuden kehityssuunta. (Koivukylän kehittämistyöryhmän väliraportti 2008.)

7.2 Vantaan strategiset tavoitteet

Vantaan kaupunginvaltuusto on hyväksynyt Vantaan strategiset tavoitteet, jotka koostuvat kilpailustrategiasta ja palvelustrategiasta. Keskeinen tavoite on onnistua asuntojen uudistuotannossa ja peruskorjauksessa kaupungin vetovoiman säilyttämiseksi. Koivukylän työpaikkaomavaraisuutta voidaan nostaa aktiivisella elinkeinopolitiikalla. Raideliikenteen palveluiden ja suosion kasvaessa Vantaan pääradan kehittämismahdollisuudet paranevat. Palvelustrategian tavoitteita ovat yhteinen vastuu hyvästä vanhuudesta sekä lasten ja nuorten tukeminen kaupunginosatasolla. Palveluiden kehittäminen edellyttää monipuolisia toimintatapoja.

Muita strategisia tavoitteita ovat kansainvälistyminen, kumppanit ja verkostot, pääkaupunkiseudun yhteistyö, ympäristöjohtaminen ja ilmastonmuutos sekä tuottavuuden kasvattaminen. Koivukylässä uusia mahdollisuuksia luovat monikulttuurisuus, innovatiiviset uudet kehittämishankkeet ja toimiva joukkoliikenne.

Koivukylän suuralueen strategisia tavoitteita ovat

- asukasmäärän lisääntyminen
- asuntomäärän lisääntyminen
- työpaikkojen lisääntyminen
- asuntojen peruskorjausten toteuttaminen
- palveluverkon elinkaaren ylläpitäminen
- palvelutoimintojen jatkuvat uudistaminen ja kohdentaminen
- yhteisöllisyyden ja kansalaisten vuorovaikutuksen lisääminen
- yritystoiminnan edistäminen
- lähiympäristön laadun ja toimivuuden parantaminen.

(Koivukylän kehittämistyöryhmän väliraportti 2008.)

7.3 Kehittämisprojekti

Koivukylän alueen kehittämisprojekti on perustettu kaupungin johtoryhmän päätöksellä 1.10.2007. Koivukylän suuralueen kehittämisprojektin tavoitteena on kehittää Koivukylän palveluiden ja rakenteiden ylläpitämistä ja uudistamista. Hanke tukee Vantaan kaupungin strategista suunnittelua kaupungin tarjoamien palveluiden ja palveluverkon arvioinnilla. Kaupungin johtoryhmä toimii hankkeen johtoryhmänä. Hanketyö toteutetaan 30.4.2009 mennessä.

Hankkeessa pyritään valmistelemaan ehdotuksia siitä

- miten suunnittelu- ja arviointitietoa voidaan hyödyntää alueen palvelujärjestelmien kehittämisessä ja ohjauksessa
- miten alueella kaupungin vastuulla olevien palveluiden parhaita käytäntöjä kehitetään ja toteutetaan
- miten kaupungin tulisi tukea ja tehostaa palvelutuotannon innovaatiohankkeita
- miten kaupungin, yritysten ja kolmannen sektorin yhteistyötä palvelutuotannossa ja palvelujen kehittämisessä voidaan parantaa
- miten palveluverkkojen kehittämisselvityksen tuloksia voidaan hyödyntää ja toteuttaa
- miten asukkaiden ikärakenteen muutos huomioidaan palveluiden kehittämisessä

- miten kaupungin strategisten tavoitteiden toteuttamista voidaan edistää kaupunginosassa (Koivukylän kehittämistyöryhmän väliraportti 2008).

7.4 Palveluverkkojen kehittämiselvitys

Vantaan kaupunginhallituksen nimeämä palveluverkkotoimikunta on tehnyt vuonna 2007 Vantaan palveluverkkojen kehittämiselvityksen, jossa tarkastellaan kaupungin palveluverkkoja lyhyellä ja pitkällä aikavälillä ottaen huomioon pääkaupunkiseudun yhteistyöhankkeet. Selvityksessä esitetyt palveluiden kehittämistarpeet on tehty toimialojen antamien selvitysten pohjalta. Kehittämiselvityksessä tarkasteltiin sosiaali- ja terveystoimen, sivistystoimen, keskushallinnon sekä maankäyttö- ja ympäristötoimen ja tilakeskuksen palveluverkkoja. Selvityksessä esitellään kunkin palveluverkon nykytila sekä uudet ja luovuttavat kohteet.

7.5 Yleiskaava

Vantaan neljäs yleiskaava valmistui vuonna 2007. Yleiskaavan uudistamisen syitä ovat olleet pääkaupunkiseudun ennakoitua nopeampi väestönkasvu, taloudellisen toimintaympäristön muutos ja seudun aluerakenteen uudet kehityspiirteet. Vuoden 2007 yleiskaavassa johtavana periaatteena on eheyttävä rakentaminen, jossa kasvu ohjataan jo rakennettujen alueiden täydentämiseen ja uudistamiseen.

Yleiskaavassa pyritään keskusten monipuolistamiseen ja vahvistamiseen sekä keskusten välisten hyvien joukkoliikenneyhteyksien voimistamiseen tavoitteena parantaa yhdyskuntien elinvoimaisuutta.

Koivukylän alue koostuu yleiskaavassa pääasiassa tehokkaasta asuntoalueesta (A1) ja pientaloalueesta (A3) sekä lähivirkistysalueista (VL). Edellä mainittujen lisäksi yleiskaavassa on aluevarauksia keskustatoiminnoilla (C), työpaikka-alueille (TP), julkisille palveluille (PY), maataloudelle (MT) sekä urheilu- ja virkistyspalveluille (VU).

Koivukylän suuralueella tapahtuneita muutoksia aluevarauksissa ovat seuraavat:

- uudet asuinaluevaraukset
- Koivukylän keskustatoimintojen laajentaminen
- työpaikka-alueiden lisääntyminen
- virkistys- ja luonnonsuojelualueiden muutokset.

(Yleiskaavan selostus 2007.)

8 Toimenpide-ehdotuksia Koivukylän suuralueen kehittämistoiminnan visualisoinnin edistämiseksi

Kaupunginosan kehittämistoiminnan esittäminen kaikille alueen toimijoille edellyttää monia keinoja erilaisten toimijaryhmien tavoittamiseen. Tässä kappaleessa esitellään, miten erilaisia visualisoinnin keinoja voidaan käyttää kaupunginosan kehittämistoiminnan keinona Koivukylässä.

Osa alueen toimijoista on huomattavasti kiinnostuneempia alueen tapahtumista kuin toiset, ja näin ollen he ovat herkempiä ottamaan asioista selvää itse. Tämän vuoksi on tärkeää, että kaupunginosan kehittämistoiminnasta saa tietoa sekä aktiivisista että passiivisista medioista, jotta myös vähemmän aktiiviset toimijat saadaan osallistumaan. Tällöin tulee miettiä sellaisten osallistumis- ja vaikuttamismuotojen käyttöä, jotka tavoittavat kaikki kotitaloudet.

Alueellista viestintää ja tiedottamista kehittämällä parannetaan vuorovaikutusta ja aktivoidaan uusia toimijoita. Alueelliseen kehittämistyöhön osallistuminen edellyttää toimijoilta tiettyjä perustietoja koskien alueellista yhteistyötä ja toimintaa. Tällaista informaatiota tulisi olla helposti saatavilla eri medioista, jotta asukkaat voidaan osallistaa alueelliseen toimintaan. Alueellista tiedottamista palvelevat hyvin esimerkiksi joukkotekstiviestit, joukkosähköpostit ja aluesivustot.

Kehittämistoiminnan visualisoinnissa tulee lähteä siitä, että jaettavaa informaatiota käsittelee usein sellainen asukas tai toimija, joka ei välttämättä edes tiedä, mitä esimerkiksi yleiskaavoitus tarkoittaa. Tällöin tulee siis miettiä hyvin tarkkaan, miten asiaa lähdetään käsittelemään ja millä välineillä. Asiat tulee esittää kansankielisesti ja asiantuntijatermistöä välttäen. Asia on tietysti eri, jos kohderyhmänä ovat aiheen asiantuntijat.

8.1 Aluetoimikunnat

Aluetoimikuntatyössä visualisoinnin kehittämisellä on useita tehtäviä. Ensinnäkin aluetoimikuntatyö tulee tehdä tutuksi alueen toimijoille riittävällä tiedottamisella: Mikä

aluetoimikunta on, mitä se tekee ja mitkä ovat sen vaikutukset alueen muihin toimijoihin? Tällä lisättäisiin nykyisin aluetoimikuntien huonoksi koettua tunnettuutta. Toiseksi itse aluetoimikuntatyössä avoimuutta voidaan lisätä tuomalla aluetoimikunnan toiminta ja sen tekemät päätökset paremmin esille. Tunnettuuden ja avoimuuden lisäämiseksi aluetoimikuntatyö tulisikin olla paremmin esillä alueportaalissa sekä Koivukylän lähisanomissa. Koivukylän aluetoimikunnalla voisi olla myös oma alueen asukkaille jaettava tiedote, joka julkaistaisiin esimerkiksi kahdesti vuodessa antamaan tietoa aluetoimikunnan toiminnasta ja tehdyistä päätöksistä.

Aluetoimikuntien tulee huomioida omissa työmenetelmissään oman toimintansa riittävästä viestinnästä muille alueen toimijoille. Riittävä havainnollistaminen on myös tärkeässä osassa aluetoimikuntien ja ylempien päättävien tahojen välisessä viestinnässä, jotta aluetoimikuntatyötä pystyttäisiin edistämään ja väärinkäsityksiä välttämään. Aluetoimikuntien tulee myös huolehtia sille määrätystä tehtävistä, kuten esimerkiksi alueesta ja alueen olosuhteista kertovan tiedon jakamisesta. Jaettavan tiedon tavoitettavuus toteutuu parhaiten erilaisia medioita hyväksi käyttäen.

8.2 Asukasillat

Asukasillat toimivat kunkin suuralueen aluekokouksina, joihin kaikki alueen asukkaat voivat osallistua. Tietoa asukasilloista ja niiden järjestämisestä voidaan välittää internetin, esimerkiksi alueportaalien, joukkoteksti- ja joukkosähköpostiviestien, kotitalouksien tiedotteiden ja maksuttomien joukkotiedostusvälineiden avulla. Asukasilloja voidaan järjestää tietyn teeman pohjalta, esimerkiksi alueella sijaitsevan hankkeen esittelemiseksi, mutta asukasilloja voidaan järjestää myös ilman varsinaista teemaa toimimaan asukkaiden keskustelutilaisuutena.

Asukasilloissa visualisoinnilla on suuri merkitys, sillä suurimman osan yleisöstä muodostavat tavalliset ihmiset, joilla ei ole välttämättä riittävästi perustietoa ja asiantuntemusta käsiteltävästä aiheesta. Riittävä ja laadukas esittelymateriaali vaikuttaa asukasillassa käytävän keskustelun laatuun ja herättää herkemmin keskustelua, kun asukkaat ymmärtävät paremmin, mitä asialla tarkoitetaan. Myös väärinkäsitykset ja niistä aiheutuva negatiivinen asenne voidaan välttää.

Asukasillassa vuorovaikutteisuus on tärkeää. Tämän vuoksi on osattava valita oikea tieto ja oikeat esittämiskeinot, jotta kaikki ymmärtävät käsiteltävän asian eikä esitys jää vain yksipuoliseksi kerronnaksi. Asukasillat ovat asukkaiden keino viestittää omia näkemyksiään viranhaltijoille, ja tämän vuoksi tuleekin käyttää sellaisia keinoja, joissa tieto kulkee molempiin suuntiin.

8.3 Yhteispalvelupisteet

Yhteispalvelupisteiden yhteydessä tulisi olla kaupungin materiaalipankki, jota hoitaisi yhteispalvelupisteessä työskentelevä aluekoordinaattori. Koska Koivukylässä ei sijaitse yhteispalvelupistettä, tulisi koordinaattorin päivystyspisteen toimia yhteispalvelupistettä vastaavana, mutta pienempisisältöisenä ja pienempää aluetta palvelevana. Yhteispalvelupisteet toimisivat näyttelytilana, jossa olisi kattava aineisto alueen suunnittelu- ja muista kehittämishankkeista. Koordinaattorilla tulisi olla riittävä asiantuntemus neuvoa asukkaita alueen kehittämissasioissa ja häneltä voisi saada tarvittaessa lisämateriaalia aiheeseen liittyen. Yhteispalvelupisteistä tai vastaavista koordinaattorin päivystyspisteistä saisi myös tietoa alueen palveluista joko esittein tai suullisesti koordinaattorilta.

8.4 Alueportaali

Korso-Koivukylän alueportaali Nettila on nykyisessä muodossaan toimiva osa alueellista työtä, mutta pienillä, erityisesti rakenteellisilla muutoksilla Nettilan toimivuutta ja tehokkuutta voitaisiin ennestään parantaa. Erityisesti alueportaali kaipaisi selkeämpää kokonaiskuvaa, palvelut-osion muokkaamista helpommin käsiteltäväksi, kaupunginosien esittelyn kuvittamista, aluetoimikunta-osion parempaa esille tuomista sekä vaikutusmahdollisuuksia suoraan alueportaalin kautta. Alueportaalin sisällön kehittämistyössä tulisi erityisesti huomioida, mitä tietoja käyttäjät eniten ja useimmin tarvitsevat.

Alueportaalien käyttö kaupunginosakehittämisen visualisoinnissa on tehokas ja tavoitettava media. Portaalien tehokkuus ja tavoitettavuus perustuvat kuitenkin siihen, miten hyvin alueportaali on käytetty asukkaiden keskuudessa ja miten asukkaat osaavat

sitä hyödyntää. Tämän vuoksi onkin erityisen tärkeää tehdä portaali tunnetuksi alueen asukkaille ja muille toimijoille sekä tarvittaessa järjestää opastusta portaalin ja muiden sähköisten osallistumismahdollisuuksien käyttöön. Keinoja portaalien tunnettuuden lisäämiseen on useita, mutta erityisesti niiden olemassaolo tulisi käydä hyvin esiin Vantaan kaupungin internetsivuilta, josta Vantaan kaupunkiin liittyvää tietoa haetaan useimmiten ensimmäisenä. Alueportaalista tulisi luoda kehittämisen väline, jolla voitaisiin tehdä Koivukylästä entistä parempi paikka asua ja toimia.

Alueportaalin lähtökohtana on palvella tietyn alueen toimijoita, joten paikallisuuteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Erityisen tarkkaan tulisi miettiä muihin sivustoihin yhdistävien linkkien käyttöä. Esimerkiksi palveluiden tulisi olla Nettilan sivustolla eikä linkkinä Vantaan kaupungin sivustolle. Näin pystyttäisiin lisäämään paikallisuutta sivustolla.

Alueportaalin käytön tehostamiseksi tulisi kiinnittää huomiota sen kiinnostavuuteen, käyttäjäystävällisyyteen sekä osallistumisen muotona ja visualisoinnin välineenä toimimiseen. Tämän vuoksi portaalin tulisi olla nykyistä monipuolisempi ja selkeämpi. Portaalissa voisi olla enemmän kuvallista viestintää nykyisen tekstipainotteisuuden sijaan. Sivustolle voisi luoda erillisen ilmoitustaulun, joka kokoaisi alueen uutiset, tapahtumat ja muut ilmoituksen samaan paikkaan.

8.4.1 Kehittämishankesivusto

Alueportaaliin tulisi sijoittaa erillinen kehittämishankesivusto, josta löytyisi kaikki alueella vireillä tai käynnissä olevat kehittämishankkeet. Sivustolla olisi oma osio kullekin hankkeelle, ja jokaisesta hankkeesta on perustietojen lisäksi kaikki julkiset suunnitteluasiakirjat.

Kehittämishankesivustolla voisi olla myös muitakin kuin suunnitteluhankkeita. Sinne voisi lisätä myös erilaisia julkisia raportteja ja selvityksiä, jotka on tehty alueelta tai aluetta koskien. Kehittämishankesivustolla olisi paikallistieto- ja kommenttikartta kehittämishankkeiden paikallistamista ja kommentointia varten.

8.4.2 Paikallistietokartta

Hankesivustolla oleva paikallistietokartta antaa tietoa käyttäjälle muun muassa alueen palveluista ja alueen kehittämishankkeista. Sivustolla voisi olla myös erillinen palvelukartta ja kehittämiskartta. Paikallistietokartassa olisi valittavissa erilaisia karttapohjia ja esille haluttavat tiedot olisivat eriteltty eri tasoille, jotka saa näkyviin yksittäin tai useita tasoja päällekkäin yhtä aikaisesti.

Alueportaalissa voisi olla joko erillinen sähköinen palvelukartta nimenomaan Koivukylän palvelut sisältäen tai palvelut olisivat paikallistietokartan osana. Paikallistietokartta voisi olla Vantaan kartta- ja paikkatietopalvelun kaltainen, mutta sisältäisi tarkempaa ja kattavampaa tietoa alueen palveluista. Saatavilla olisivat sekä julkiset että yksityiset palvelut. Palvelukartassa voisi olla myös saatavilla kuva kustakin palvelusta, mikä helpottaisi palvelun löytämistä. Myös palvelujen kehittämisen visualisointi huomioitaisiin palvelukartassa. Karttaan saisi esille myös palveluverkoston kehittämissuunnan. Mikäli palvelut sisältyisivät paikallistietokarttaan, tulisi kartan olla myös alueportaalissa palvelut-osiossa eikä ainoastaan kehittämishankesivustolla.

Paikallistietokartasta löytyisi myös alueen suunnittelutietoa. Kartassa näkyisivät suunnittelualueet ja niiden kautta kartasta saisi tarkempaa tietoa hankkeesta.

Paikallistietokartasta saisi suunnitteluhankkeiden ja palveluiden ohella tietoa myös alueen luontokohteista, nähtävyyksistä ja virkistäytymismahdollisuuksista sekä alueen liikenneyhteyksistä.

8.4.3 Kommenttikartta

Alueportaali voisi sisältää pehmoGIS-menetelmällä tuotetun kommenttikartan. Kommenttikarttaa voidaan käyttää muun muassa kommenttien hankkimiseen tietystä hankkeesta tai kommenttien keräämiseen ympäristön laadusta alueella. Käyttäjät voivat antaa vapaasti kommentteja ja tarkastella muiden käyttäjien antamia kommentteja. Annetut kommentit voivat olla myönteisiä tai kielteisiä tai erillisiä kehittämis ehdotuksia tietystä hankkeesta tai yleensä elinympäristöstä. Kommenttikarttaan voisi myös liittää

haluttaessaan valokuvan kommenttina olevasta kohteesta tarkentamaan kommentin sisältöä. Sivuston ylläpitäjä käsittelee kommentit ennen niiden julkaisua kartalle ja huolehtii myös kommenttien päättämisestä kunkin toimialueen viranhaltijoille.

8.4.4 Koivukylän kuvapankki

Alueportaalissa voisi olla Koivukylän oma kuvapankki, jonne kaikki toimijat voisivat lisätä esimerkiksi alueelta tai alueen tapahtumissa otettuja kuvia. Kuvapankin voisi yhdistää myös keskustelupalstaan, jolloin kuvapankin kuvia voisi kommentoida tai aloittaa keskustelun kuvan aiheesta. Kuvapankki palvelisi tällöin myös esimerkiksi Koivukylän lähisanomien toimitusta.

8.5 Koivukylä-tietopaketti

Koivukylästä voisi tehdä erillisen tietopaketin, joka olisi helposti käytettävissä eri medioissa. Tietopaketti sisältäisi perustietoja Koivukylästä sekä ajankohtaista asiaa Koivukylän aluetoiminnasta ja alueellisesta kehittämisestä. Tietopaketti voisi olla nähtävissä internetsivuilla, sitä voisi jakaa yleisesitteenä koordinaattorin päivystyspisteessä, asukastiloissa ja muissa tarpeellisissa tilaisuuksissa ja se olisi helposti muokattavissa esitettävään muotoon esimerkiksi powerpoint-esitykseksi. Tietopaketti voitaisiin esittää alueen asukasilloissa, aluetoimikunnan kokouksessa ja muussa alueellisessa vuorovaikutustilanteessa, jossa se katsotaan tarpeelliseksi.

9 Alueellisen kehittämisen visualisoinnin haasteet

Alueellisen kehittämisen visualisointi ja sen edistäminen on resursseja vaativaa toimintaa. Riittävä visualisointi säästää kuitenkin usein resursseja muualta ja helpottaa onnistunutta alueen kehittämistä ja tavoitteiden saavuttamista.

Visualisoinnin kehittäminen vaatii taloudellisia resursseja erityisesti erilaisten menetelmien luomiseen. Myös menetelmien ylläpito aiheuttaa kustannuksia. Rahoituksen hankkiminen on yksi ydinkysymyksistä kaikessa kehittämisessä. Rahoituksen lisäksi visualisoinnin kehittäminen edellyttää kehittämiseen sitoutunutta henkilöstöä, joilla on tarvittava osaaminen. Tämä tarkoittaa yleensä uuden henkilöstön palkkaamista tai olemassa olevan henkilöstön tehtäväkuvan laajentamista tai muuttamista.

Tiedon ajantasaisuus on haastavaa, mutta erityisen tärkeää tiedon visualisoinnissa. Esimerkiksi alueportaalien sisällön jatkuva päivittäminen vaatii ylläpitäjältä riittävää selvillä oloa asioista sekä muiden toimijoiden ja erityisesti viranhaltijoiden yhteistyötä ylläpitäjän kanssa, jotta ylläpitäjällä olisi viimeisin tieto portaalien sisältöön kuuluvista aihealueista. Useiden tahojen ollessa mukana ylläpitäjän aika ja muut resurssit kuluvat usein päivitysten tekemiseen sekä sivuston ylläpitoon ja varsinainen portaalien kehittäminen jää usein taka-alalle.

Visualisoinnin kehittämisen tavoitteena on parantaa yhteisöllisyyttä ja yhteistoimintaa. Uusien toimintatapojen oppiminen edellyttää muutosta asenteisiin ja rutiineihin, erityisesti viranhaltijoiden puolelta. Visualisoinnin kehittämisellä ja tehostamisella voidaan parantaa kaupunginosan asukkaiden ja viranhaltijoiden välistä yhteistoimintaa, sillä uusien visualisointikeinojen käyttöönoton myötä vuorovaikutus lisääntyy. Uusien vuorovaikutuskeinojen omaksuminen sekä asukkaiden että viranhaltijoiden taholta edellyttää kuitenkin enemmän aktiivisuutta ja muutoksia omiin käytäntöihin. Taakalta tuntuvasta palautteen ja kehittämis ehdotusten käsittelystä ei saa tulla viranhaltijalle pakkopullaa, vaan asia on osattava ottaa vakavasti, silloin kun palaute sitä edellyttää.

10 Yhteenveto

Alueellinen kehittämistyö koostuu useista toiminnoista ja sen visualisointiin vaaditaan monenlaisia keinoja ja toimintatapoja riittävän vuorovaikutuksen ja osallisuuden aikaansaamiseksi. Tässä opinnäytetyössä on esitetty näistä keinoista vain pieni osa, mutta työhön on pyritty valitsemaan Vantaan kaupungin osalta käyttökelpoisimpia menetelmiä. Visualisointikeinoja kehittämällä parannetaan päättävien viranhaltijoiden ja alueellisten toimijoiden välistä yhteistyötä. Alue-toimikunnat ovat Vantaalla paikallisesti toimiva päätös- ja vaikutusvaltainen elin.

Pääasiallisesti kaupunginosakehittämisen visualisointi on kaksisuuntaista. Kunnalla on velvollisuus tiedottaa alueen toimijoille aluetta koskevista hankkeista, ja toisaalta alueen toimijat haluavat ilmaista mielipiteensä hankkeista. Internet on mahdollistanut havainnollistamisen ja mielipiteen ilmaisemisen paikkaan ja aikaan sitoutumatta. Internetissä voi jakaa tietoa tekstejä, kuvia ja muita elementtejä käyttäen ja se mahdollistaa erilaiset osallistuvat kyselyitä, kommentointia ja keskusteluja sisältävät vuorovaikutusmenetelmät. Alueellista tietoa voidaan jakaa erilaisten aluesivustojen kautta, joista saa tietoa alueesta, sen palveluista ja tapahtumista. Aluesivustot voivat olla kunnan kotisivujen tapaisia tai niistä voidaan tehdä kehittämislähtöisiä aluefoorumia. Internet ei saa kuitenkaan olla ainoa visualisoinnin kanava, sillä se ei tavoita kaikkia toimijoita. Muita tärkeitä kanavia ovat muun muassa paikallislehti, alueen asukasillat ja ilmoitustaulut. Edellä mainituissa kanavissa visualisointikeinot ja niiden merkitys ovat toisenlaiset kuin internetissä. Liitteessä 1 on internet-sivuja, jotka liittyvät erityisesti olemassa olevien menetelmien esittelyyn.

Vantaalla Koivukylän suuralueen toimijoita palvelee parhaiten Vantaan kaupungin www-sivut, paikallislehti Koivukylän lähisanomat ja alueportaali Nettila. Koivukylässä tulee kuitenkin miettiä nykyisten visualisointimahdollisuuksien kehittämistä ja uusien menetelmien käyttöön ottamista.

Oikean esittämismuodon valinta kuhunkin tilanteeseen on haastava tehtävä, sillä kaikkien toimijoiden saavuttaminen voi olla joskus täysin mahdoton tehtävä. Tämä

insinööriyö antaakin vaihtoehtoja perinteisten vuorovaikutuskeinojen rinnalle. Täytyy muistaa, että aina parhaatkaan visualisointi- ja vuorovaikutusmenetelmät eivät takaa osallisuuden ja vuorovaikutuksen paranemista, elleivät alueen asukkaat ja yhteisöt sekä viranhaltijat ole halukkaita kehittymään ja kehittämään. Mikään kehittäminen ei ole myöskään ilmaista, vaan kaikki kehittäminen vaatii rahaa, aikaa, välineitä ja osaamista. Pelkällä talkootyöllä kehittämistä ei voida viedä kovinkaan pitkälle vaan aina tarvitaan riittävästi resursseja.

Visualisointi- ja vuorovaikutusmahdollisuuksia on useita, mutta jatkuvaa kehitystä tapahtuu koko ajan. Internetissä on jo virtuaalisia toimintaympäristöjä, joissa voi tutkia ympäristöä, löytää kauppia, niiden aukioloaikoja ja tarjouksia sekä vapaita asuntoja. Kaikki tämä voidaan havaita virtuaalikävelyn lomassa. Kehitystä tapahtuu myös internetin ulkopuolella. Kaupungit perustavat palvelupisteitä esimerkiksi maankäyttöhankkeita varten virastojen ulkopuolelle osallistumisen helpottamiseksi.

Tätä insinööriyötä käytetään jatkossa Vantaan kaupungin alueellisen kehittämistoiminnan visualisoinnin apuvälineenä selvittämään erilaisten visualisointikeinojen käyttömahdollisuutta.

Lähteet

- 3D Render Oy. 2008. Kalasataman havainnekuva. (WWW-dokumentti.) < http://www.3drender.fi/dream/ssp/slideshow/slideshow_fi.html >. Luettu 5.1.2009.
- Ahokas, Laura. 2008. Selvitys aluetoimikuntamallin uudistamiseksi – Tavoitteena toimiva kansalaisosallistuminen. Vantaan kaupunki.
- Aloitelaatikko. 2008. Vantaan kaupunki. (WWW -dokumentti.) < http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;135;137;53525 > Luettu 21.12.2008.
- Fotogrammetrian ja kaukokartoituksen seura. 2005. Julkaisu 1/25. (WWW-dokumentti.) < <http://www.fgi.fi/standardit/ortokuva.pdf> >. Luettu 30.12.2008.
- Kartan graafiset elementit. 2003. (WWW-dokumentti.) Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. < <http://www.ncp.fi/koulutusohjelmat/metsa/PaikkatietoWWW/perusteet/Kartsuun.htm> >. Luettu 6.12.2008.
- Kartat alue- ja paikallistiedon keräämisen menetelmänä (osallistuva paikkatieto). 2008. HELKA ry. (WWW-dokumentti.) <http://www.helka.net/index.php?option=com_content&task=view&id=2220&Itemid=906>. Luettu 28.11.2008.
- Koivukylän aluetoimikunta. Esite. Vantaan kaupunki.
- Koivukylän kehittämistyöryhmän väliraportti 30.4.2008. (WWW-dokumentti.) Vantaan kaupunki. <http://www.tiksi.fi/File/6c8a1e86-5b06-49a2-8ed2-40c7c44313c3/koivukylahanke_valiraportti2008.pdf>. Luettu 11.11.2008.
- Koivukylän lähisanomat. 2006. (WWW-dokumentti.) <<http://www.kafnetti.fi/lahisanomat/index.php?sivu=etusivu>>.
- Koskela, Gilbert, projekti-insinööri. 11.12.2008. Vantaan kaupunki. Haastattelu.

Kunnallishallinto pohjoismaissa: Suomi, Tehtävät ja organisaatio. 2007. (WWW-dokumentti.) Kuntaliitto. <http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;69557;101562;103069;111589;111594>. Luettu 1.11.2008.

Kuntalaki. 1995. 365/1995.

Kyttä, Marketta & Kahila, Maarit. 2007. PehmoGIS: sähköistä viestintää asukkailta yhdyskuntasuunnittelijoille. (WWW-dokumentti.) Maanmittaustieteiden Seura ry:n julkaisu n:o 44. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Teknillinen korkeakoulu. <http://mts.fgi.fi/paivat/2007/Marketta_Kytta_ja_Maarit_Kahila.pdf>. Luettu 23.12.2008.

Löytönen, Markku & Toivonen, Tuuli & Kankaanrinta, Ilta-Kanerva. 2003. GlobusGIS Paikkatietojärjestelmä. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa. Ympäristöhallinnon ohjeita 1/2007. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Paikkatiedon visualisointi. 2003. (WWW-dokumentti.) Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. <<http://www.ncp.fi/koulutusohjelmat/metsa/PaikkatietoWWW/perusteet/visualisointi.htm>>. Luettu 6.12.2008.

Palveluiden saavutettavuus. 2003. (WWW-dokumentti.) Lounais-Suomen ympäristökeskus. < <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=6749&lan=fi> >. Luettu 29.12.2008.

Palveluverkkotoimikunta 2007. 2007. Vantaan palveluverkkojen kehittämisselvitys 2007-2015.

Palveluverkkotoimikunta 2007. 2008. Vantaan palveluverkkojen kehittämisselvitys 2015-2025.

Pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelma 2005-2007. Kansalaiskanava-hanke/HELKA ry. Kansalaiskanava, Seutuyhteistyötä paikallistasolla, Vuorovaikutuksen työkaluja alueen toimijoille. (WWW-dokumentti.) <http://www.helka.net/index.php?option=com_content&task=view&id=2201&Itemid=902>. Luettu 30.11.2008.

Päätöksenteko. 2009. (WWW-dokumentti.) Vantaan kaupunki. <http://www.vantaa.fi/i_alaetusivu.asp?path=1;2031>. Luettu 4.1.2008.

Toimivan vuorovaikutuksen elementtejä. 2008. (WWW-dokumentti.) Helka ry. <http://www.kaupunginosat.net/tori/vuorovaikutuksen_elementteja.html#palautejarjestelma>. Luettu 20.11.2008.

Vantaan kartta- ja paikkatietopalvelu. (WWW-palvelu.) <<http://kartta.vantaa.fi/>>.

Vantaan kaupungin kuvapankki. Vantaan kaupungin intranet. Luettu 4.11.2008.

Vantaan kaupunki. 2009. Vantaan kaupungin organisaatio. (WWW-dokumentti.) <http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;304;25664>. Luettu 25.1.2009.

Vantaan suuralueet 1.1.2007. Vantaan kaupunki. (WWW-dokumentti.) <www.vantaa.fi/i_liitetiedosto.asp?path=1;2075;17440;17441;64214&voucher=574EDFA5-F285-447D-A1B8-C3FB728C03DA> Luettu 25.1.2009.

Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. 2005. Metodipaketti. (WWW-dokumentti.) <<http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/Methodit.html>>. Luettu 13.1.2009.

Yhteispalvelut. 2009. (WWW-dokumentti.) <http://www.vantaa.fi/i_alaetusivu.asp?path=1;135;137;3554>. Luettu 25.1.2008.

Yleiskaavaaluonnoksen temakartat, Yhdyskunnat. 2005. Vantaan kaupunki. (WWW-dokumentti.) <http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;135;137;222;2126;44248;20270;21131>. Luettu 5.1.2009.

Yleiskaavan selostus. 2007. Vantaan kaupunki. Vantaa: Vantaan kaupungin paino.

Yleiskaavan sisältö ja esitystavat. 2006. Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000. Opas 13. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Yleiskaavoitus. 2008. (WWW-dokumentti.) Vantaan kaupunki. < http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;221;222;2126> Luettu 1.12.2008.

Liite 1: Aiheeseen liittyviä internetsivuja

3D Render Oy - Rakennushankevisiot

<http://www.3drender.fi>

Eniro – paikallinen hakupalvelu

<http://www.eniro.fi/>

Espoon keskuksen kehittämisfoorumi

<http://www.espoonkeskus.fi/>

Espoon Histan alueen Hista-foorumi

<http://www.hista.fi/>

Fonecta - paikallistietopalvelu

<http://www.02.fi/>

Google Maps

<http://maps.google.fi/>

Helsingin aluefoorumit

<http://www.kaupunginosat.net>

Helsingin kaupungin palvelukartta

<http://www.hel.fi/palvelukartta/>

Helsingin kaupunginosayhdistysten liitto ry

<http://www.helka.net>

Helsinkiäisten palveluiden paikallishakemisto

<http://www.paikalliset.info/>

Kafnetti - asukastila

<http://www.kafnetti.fi>

Liite 1: Aiheeseen liittyviä internetsivuja

Koivukylän alueportaali

<http://www.nettila.net>

Kuntatiedon keskus

<http://www.kunnat.net>

Maanmittauslaitos

<http://www.mml.fi>

Maanmittaustieteiden seura ry

<http://mts.fgi.fi/>

Oma kaupunki – paikallishakupalvelu

<http://omakaupunki.hs.fi/>

OPUS (Oppiva kaupunkisuunnittelu ja asumisen arki) -hankkeen kotisivut

<http://opus.tkk.fi/>

Pääkaupunkiseudun yhteinen seutuportaali

<http://www.helsinginseutu.fi>

YTV:n reittiopas

<http://www.reittiopas.fi>

Vantaan kaupunki

<http://www.vantaa.fi>

Vantaan nuorisovaltuusto

<http://www.vantaa.fi>

Ympäristöhallinto

<http://www.ymparisto.fi>